

Tasfiye Hâlindeki Anonim Şirketin Bölünmeye Katılması^(*)

Participation of a Joint Stock Company in Liquidation in Demerger

Arş. Gör. **Atahan GÜNCAN**^(**)

Öz:

Türk Ticaret Kanunu'nda (TTK'da) tasfiyedeki anonim şirketin bölünme işlemine katılmasının mümkün olup olmadığı düzenlenmemiştir. Ancak tasfiye hâlindeki şirketin birleşmeye katılabilmesi mümkündür. Benzer biçimde ticaret şirketlerinin yapısal değişikliklerine ilişkin hükümlerin mehzazını teşkil eden İsviçre hukukunda da tasfiyedeki şirketin bölünme işlemine katılabilmesi düzenlenmemiştir. Fakat İsviçre doktrininde bunun mümkün olduğu kabul edilmektedir. Avrupa Birliği'nin Şirketler Hukukunun Belirli Yönlerine ilişkin Yönergesi hükümlerinden de aynı sonuca varılmaktadır. TTK m. 533/2 hükmüne göre tasfiye hâlindeki şirket organlarının yetkileri tasfiye amacıyla sınırlıdır. TTK m. 548 hükmünde ise şirketin tasfiyeden dönebilmesi düzenlenmiştir. Tasfiye hâlindeki şirketin birleşmeye katılabileceğine yönelik TTK m. 138 hükmü de dolaylı bir tasfiyeden dönme hâlidir. Çalışmamızda tasfiyedeki anonim şirketin bölünme işlemine katılıp katılamayacağı; tasfiye amacı, tasfiyeden açıkça dönme ve tasfiyeden dolaylı dönme bakımından ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Tasfiyedeki anonim şirketin bölünme işlemine katılabilmesi için kanunda aranan şartlar ve kanunda öngörülmeyp öğretide kabul edilen şartlar da çalışmamızın kapsamındadır. Son olarak tasfiyedeki anonim şirketin bölünmeye katılabilmesinde aranan şartların ispatı ve bölünmeye katılabilmesi için genel kurul kararında aranan yeter sayılar çalışmamızın konusunu oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler:

Anonim Şirket, Bölünme, Tasfiyeden Dönme, Tasfiye Amacı, Yeter Sayılar.

Abstract:

The Turkish Commercial Code (TCC) does not regulate whether it is possible for a joint stock company in liquidation to participate in demerger. However, it is possible for a company in liquidation to participate in merger. Similarly, the Swiss law, which is the origin of the provisions on the structural

^(*) Hakem denetiminden geçmiştir.

Makalenin geliş tarihi: 08.10.2023 - Makalenin kabul tarihi: 05.11.2023.

Bu makale, İstanbul Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin kırk dokuzuncu maddesinin sekizinci fıkrası hükmü kapsamında hazırlanmıştır.

^(**) İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Doktora Programı Öğrencisi, İstanbul-Türkiye;

Kocaeli Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Ticaret Hukuku Anabilim Dalı, Kocaeli-Türkiye,

E-posta: atahanguncan@gmail.com,

Orcid ID: <https://orcid.org/0000-0001-7480-6355>.

changes of commercial companies, does not regulate the participation of a company in liquidation in demerger. However, it is accepted in the Swiss doctrine that this is possible. The provisions of the European Union Directive on Certain Aspects of Company Law also lead to the same conclusion. Pursuant to Article 533/2 of the TCC, the powers of the organs of the company in liquidation are limited to the purpose of liquidation. Article 548 of the TCC regulates that the company may revoke its liquidation. Article 138 of the TCC stipulating that the company in liquidation may participate in a merger is also an indirect revocation of liquidation. In our study, whether a joint stock company in liquidation may participate in demerger is evaluated separately in terms of the purpose of liquidation, explicit revocation of liquidation and indirect revocation of liquidation. The conditions required by the law for the participation of the joint stock company in liquidation in demerger and the conditions that are not stipulated in the law but accepted in the doctrine are also within the scope of our study. Finally, the proof of the conditions required for the participation of the joint stock company in liquidation in demerger and the quorums required in the general assembly resolution for the participation in demerger are the subject of our study.

Keywords:

Joint Stock Company, Demerger, Revocation of Liquidation, Purpose of Liquidation, Quorums.

GİRİŞ

Ticaret şirketleri pek çok ekonomik ya da hukuki sebeplerle yapısal değişiklik işlemlerine başvurabilmektedir¹. Bu bağlamda anonim şirketin de özellikle birleşme ve bölünme işlemlerine devrolunan, bölünen, devralan gibi farklı sıfatlarla katılabilmesi mümkündür. Türk Ticaret Kanunu'nda² (TTK'da), anonim şirketin yapısal değişikliğine ilişkin bu işlemlerde diğer ticaret şirketlerinden farklı düzenlemelere gitmek yerine, ticaret şirketlerine ilişkin genel hükümlerin uygulanması tercih edilmiştir³. Bölünme işlemi de bu hükümlerin arasında yer almakla birlikte, TTK m. 161/1 172, 173/2'deki gibi bazı hususlarda birleşme hükümlerine yollama yapmak suretiyle düzenleme yapılmıştır. Anonim şirketin tasfiyesi, sona erme hükümlerini takiben TTK m. 536 ve devamında düzenlenmekle birlikte tasfiyedeki şirketin bölünme işlemine katılabilmesine dair ne tasfiye ne de -TTK m. 138'deki gibi birleşmenin aksine- bölünme başlığı altında herhangi bir hüküm vardır. Bununla birlikte tasfiyedeki anonim şirketin, birleşmeye katılmasında olduğu gibi, bölünme işleminin tarafı olmak istemesi de mümkündür. Kanun koyucunun tasfiyedeki şirketin birleşmeye katılabilmesini öngörmesine rağmen, aynı şirketin bölünme işleminin tarafı olabilmesine dair suskun kalmasının bi-

¹ Özellikle bölünme işlemine dair yargı kararlarından örnek olarak bkz. Yargıtay 11. HD, 2012-17293/7051, 10.04.2014 kararı; Yargıtay 11. HD, 2014-17142/1689 kararı; Yargıtay 11. HD, 24.09.2018, 2016-19158/8915 kararı, <https://karararama.yargitay.gov.tr>, Erişim Tarihi: 06.11.2023. Bölünmenin ekonomik ve hukuki alanda ifade ettiği anlam için bkz. Hülya Çoştan, Anonim Ortaklıklarda Bölünme, Turhan Kitabevi, Ankara, 2004, s. 7-9.

² Kanun Numarası: 6102, Kabul Tarihi: 13.01.2011, Resmî Gazete 14.02.2011 / 27846

³ Ayrıca TTK m. 134/2 uyarınca diğer kanunların TTK m. 135 ilâ 194'e aykırı olmayan hükümleri de saklı tutulmuştur.

linçli bir tercih olup olmadığı çalışmamızın konusunu oluşturmaktadır. Ayrıca şirketin bölünme işlemine katılabilmesi açısından birleşmeye dair TTK m. 138 hükmünün kıyasen uygulama alanı bulup bulamayacağı da bu bağlamda çalışmamızda incelenmiştir. Konu değerlendirilirken, yapısal değişikliklere ilişkin TTK hükümlerinin me hazı niteliğindeki İsviçre Birleşme, Bölünme, Tür Değiştirme ve Malvarlığı Devri Hakkında Federal Kanun⁴ (İsvBirK) ve Avrupa Parlamentosu ve Konseyin Şirketler Hukukunun Belirli Yönlerine ilişkin Yönergesi'nin⁵ (AB Yönergesi'nin) ilgili hükümleri birlikte ele alınmıştır. Buna göre çalışmamızda ilk olarak me haz hukuk ve AB Yönergesiyle birlikte Türk hukukundaki durum tespit edilmiştir. Ardından tasfiyedeki anonim şirketin bölünmeye katılıp katılamayacağına ilişkin Türk ve İsviçre öğretilerindeki görüşlere yer verilerek, şirketin “bölünen” veya “devralan” sıfatıyla bölünme işlemine katılmasına göre ayrı ayrı değerlendirme yapılmıştır. Bu işlemin yapılabilmesine tasfiye amacının müsaade edip etmediği ve tasfiyeden açıkça ya da dolaylı biçimde dönülebilenin varılan sonuca etkisi de bu kapsamda incelenmiştir. Daha sonra tasfiyedeki anonim şirketin bölünmeye katılabileceği kabul edildiği için, buna ilişkin gerek kanunda gerekse öğretide yer verilen şartlar irdelenmiştir. Takiben şartların ispatı ve nihayet hangi yeter sayılarla kararın alınabileceği çalışmamız kapsamına dahil edilmiştir.

I. HUKUKİ DÜZENLEME

A. Türk Hukuku

Ticaret şirketlerinde yapısal değişiklik hâlleri olarak bilinen birleşme, bölünme ve tür değiştirme, TTK'nın ikinci kitabı olan “Ticaret Şirketleri”nin, “Genel Hükümler” başlıklı birinci kısmı altında düzenlenmiştir. TTK m. 134/1 hükmüne göre ticaret şirketlerinin birleşme, bölünme ve tür değiştirme işlemlerine TTK m. 134 ilâ 194⁶ hükümleri uygulanmaktadır. TTK m. 533'e göre ise sona eren anonim şirket, kanundaki istisnalar saklı kalmak üzere, kural olarak tasfiye hâline girmektedir ve hükmün ikinci fıkrasına göre tasfiye hâline giren şirket tasfiyenin sonuna kadar tüzel kişiliğini korumaktadır. Aynı maddenin son cümlesine göre tasfiye hâlindeki şirket organlarının yetkileri tasfiye amacıyla sınırlıdır. Anonim şirketin yeniden yapılandırılması

⁴ Bundesgesetz über Fusion, Spaltung, Umwandlung und Vermögensübertragung, <https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/2004/320/de>, Erişim Tarihi: 29.08.2023.

⁵ Avrupa Parlamentosu ve Konseyin 14 Haziran 2017 tarih ve 2017 / 1132 (AB) sayılı Şirketler Hukukunun Belirli Yönlerine ilişkin Yönergesi [2017] OJ L169 / 46, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32017L1132>, Erişim Tarihi: 29.08.2023.

⁶ Kanun'a Adalet Komisyonu aşamasında eklenen TTK m. 194'te “*Ticari işletme ile ilgili birleşme ve tür değiştirme*” düzenlendiğinden, TTK m. 134/1'de hükmeye yapılan yollamanın hatalı olduğu ve hükümde “*TTK 134 ilâ 193 üncü maddeler*” denilmesi gerektiği hususunda bkz. Abuzer Kendigelen, Yeni Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, 3. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2016, s. 135 ve oradaki dph. 34.

işlemlerinde de TTK m. 134 ve devamında yer alan hükümler uygulama alanı bulmaktadır. Ne var ki, anonim şirketin tasfiye hâlinde olması durumunda, yeniden yapılandırma işlemlerinden yalnızca birleşmeye katılabilmesine dair özel bir düzenleme yapılmıştır. Buna göre, tasfiye hâlindeki bir şirketin, malvarlığının dağıtılmasına başlanmamışsa ve devrolunan şirket olması şartıyla, birleşmeye katılabilmesine cevaz verilmektedir (TTK m. 138/1).

B. Mehaz Hukuk ve Avrupa Birliği Yönergesi

TTK m. 138'in mehzazını oluşturan⁷ İsvBirK m. 5'te de madde başlığı ve içeriği itibarıyla benzer bir düzenlemeye rastlanmaktadır. Hükmün ilk fıkrasına göre; *“Tasfiye hâlindeki bir şirket, malvarlığının dağıtılmasına başlanmamışsa devrolunan şirket olarak birleşmeye katılabilir.”* ve ikinci fıkrasına göre *“Üst yönetim veya idare organı, birinci fıkrafta belirtilen şartın yerine getirildiğini doğrulayan bir belgeyi ticaret sicili müdürlüğüne sunmalıdır.”*⁸ Yine benzer biçimde mehaz Kanun'da da tasfiyedeki şirketlerin bölünmesi ve tür değiştirmesine ilişkin -birleşmede olduğu gibi- özel bir hüküm yer almamaktadır. Bu arada belirtelim ki, İsvBirK hükümlerinin hazırlanmasında Avrupa Birliği'nin yönergeleri dikkate alındığından⁹, TTK m. 138, AB Yönergesi m. 89/2 ve 90/2 hükümleriyle de uyumludur¹⁰. Söz konusu hükümlerin

⁷ Madde gerekçesinde bu hususa açıkça işaret edilmiştir. Bkz. TBMM Yasama Dönemi: 23, Yasama Yılı: 2, Sıra Sayısı: 96, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1 / 324), s. 113.

⁸ Bu çeviris için bkz. Necdet Uzel, 'Birleşme, Bölünme, Tür Değiştirme ve Malvarlığı Devri Hakkında Federal Kanun', Aynur Yongalık / Murat Gürel / İbrahim Bektaş (ed), Prof. Dr. Hikmet Sami Türk'e Armağan, Turhan Kitabevi, Ankara, 2017, s. 734.

⁹ Avrupa Birliği hukukuyla uyuma ilişkin olarak İsvBirK'in gerekçesine bkz. Botschaft zum Bundesgesetz über Fusion, Spaltung, Umwandlung und Vermögensübertragung (BBl 2000 4337), s. 4354, <https://www.fedlex.admin.ch/eli/fga/2000/921/de>, Erişim Tarihi: 29.08.2023. Ayrıca bkz. İsviçre kanun koyucusunun bu hükümle AB'nin ilgili yönergesi ile mümkün olan en yüksek uyumu hedeflediği hususunda Martin Frey, 'Fusionsgesetz Artikel 5', Baker & McKenzie (ed), Stämpfli Handkommentar, Fusionsgesetz sowie die einschlägigen Bestimmungen des IPRG und des Steuerrechts, 2. Baskı, Stämpfli Verlag, Bern, 2015, FusG Art. 5 N. 3; AB Yönergesi'nin İsvBirK bakımından etkisi için Stephan Erni, 'Fusionsgesetz Artikel 5', Rolf Watter / Nedim Peter Vogt / Rudolf Tschäni / Daniel Daeniker (ed), Basler Kommentar Fusionsgesetz, 2. Baskı, Helbing Lichtenhahn Verlag, Basel, 2015, FusG Art. 5 N. 1; Peter V. Kunz (Peter Jung / Harald Bärtschi), Gesellschaftsrecht, 3. Baskı, Schulthess Verlag, Zürich, 2021, § 13 N. 13.

¹⁰ TTK m. 138'in gerekçesinde, İsvBirK m. 5'in yanı sıra o dönem yürürlükte olan yönergeden de yararlanıldığı belirtilmiş; keza genel gerekçede de birleşme, bölünme ve tür değiştirmede Avrupa Topluluğu yönergelerine uygunluğa işaret edilmiştir. Bkz. TTK Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, (genel gerekçe için) s. 40 ve (madde gerekçesi için) s. 113. TTK'nın Avrupa Birliği mevzuatıyla bu uyumunun, şirketlerin yeniden yapılandırılmasında mehaz hukuk olarak İsvBirK hükümlerinin tercih edilmesinden ve İsviçre kanun koyucusunun da anılan mevzuatı dikkate almasından kaynaklandığı; neticede TTK'nın gerekçesinde belirtilen uygunluk ifadelerinin de bu çerçevede değerlendirilmesi gerektiği yönünde bkz. Uzel, s. 717 dñn. 1; Mehmet Helvacı / Necdet Uzel, 'Birleşme (Şirketler Hukuku)', Arslan Kaya / Baki İlkay Engin / Ali Paslı / Şehriban İpek Aşıkoğlu ve Elif Oğuz (ed), Türk Hukukunun Avrupa Birliği Hukukuna Uyumu Özel Hukuk -Acquis Communautaire'in Alınması- Açıklamalar, Değerlendirmeler, Öneriler, İstanbul Üniversitesi Yayınevi, İstanbul, 2020, s. 219-220.

ilkinde devralma, ikincisinde ise yeni kuruluş yoluyla birleşmeler bakımından; üye devletlerin hukuklarında, tasfiye hâlindeki şirketlerin birleşmeye katılmalarını öngörebilecekleri düzenlenmiş ancak bunun malvarlığını henüz pay sahiplerine dağıtmaya başlamamış şirketlerle sınırlı tutulması gerektiği de belirtilmiştir. Diğer taraftan AB Yönergesi'nde devralma yoluyla (tam) bölünme için m. 136/2'de m. 89/2'ye, yeni kuruluş yoluyla (tam) bölünme için de m. 155/2'de m. 90/2'ye yollama yapılarak, tasfiye hâlindeki şirketin de söz konusu bölünme işlemlerine katılabileceği öngörülmüştür.

II. TASFİYEDEKİ ANONİM ŞİRKETİN BÖLÜNMEYE KATILIP KATILAMAYACAĞI SORUNU

A. Öğretideki Görüşler

1. Türk Hukuku Bakımından

Tasfiye hâlindeki anonim şirketin bölünme işlemine katılabilmesine ilişkin olarak Türk Ticaret Kanunu'nda özel bir düzenleme yapılmadığı gibi birleşmeye ilişkin TTK m. 138'e yollamada bulunan herhangi bir hüküm de yoktur. Bununla birlikte öğretide, bölünme bakımından TTK m. 138 hükmünün kıyasen uygulama alanı bulabileceği ve tasfiye hâlindeki şirketin de bölünmeye katılabileceği ifade edilmiştir¹¹. Bu noktada özel hukukta “*yasaklanmamış bir hususa izin verildiği*”ne ve ticaret hukukundaki “*pratik fayda*” ilkesine işaret edilmektedir¹². Pratik fayda ilkesi ile tasfiye hâlindeki bir şirketin tam bölünmesi neticesinde tasfiye aşamasının hızlı bir biçimde sonuçlandırılması kastedilmektedir¹³. Gerçekten tasfiyedeki şirketin bölünmeye katılmasıyla gerçekleştireceği işlemler, ticaret hayatının da gereklerine uygun olarak tasfiye aşamasındaki pek çok işlemin yerine geçebilecek ve bu yönüyle uygulamada sağladığı kolaylık anılan ilkenin bir görünümü olarak karşımıza çıkacaktır. Öte yandan bölünen şirketin, dolaylı olarak tamamen veya kısmen tasfiye edildiği ve bunun da tasfiye amacıyla bağdaştığı kabul edilmektedir¹⁴: Şöyle ki, bir defa bölünen şirket, tıpkı tasfiyede şirket alacakları ve borçlarının temizlenmesinde olduğu gibi, ta-

¹¹ Ünal Tekinalp, Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, 5. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2020, N. 25-17; Ferna İpekeli Kayalı, Türk Ticaret Kanununa Göre Sermaye Ortaklıklarının Bölünmesi, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020, s. 112.

¹² Koray Demir, Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Şirketlerin Bölünmesi, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, 2017, s. 76-77. Buna karşılık kanun koyucunun tasfiyedeki şirketin bölünmeye katılmasıyla ilgili özel bir düzenleme yapmamasının bu hususu kapsam dışında bıraktığı fakat bölünme için de buna dair bir düzenleme yapılması ya da birleşmeye ilişkin hükme kanunen atf yapılması gerektiği hususunda bkz. Serkan Altoprak, Türk ve Alman Hukuku Karşılaştırmalı Ticaret Şirketlerinde Yapısal Değişiklikler, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018, s. 62.

¹³ Bkz. Demir, s. 77.

¹⁴ Demir, s. 78-79.

mamen ya da kısmen malvarlığı unsurlarını devretmektedir ve bölünme işlemi sonucunda pay sahipleri devralan şirketlerde pay sahibi olabilmektedir. Bu da tasfiyedeki şirketin pay sahiplerine pay bedellerinin iadesine benzetilmektedir. Keza bölünmenin sonucunda şirketin ticaret sicilinden terkinin ve tüzel kişiliğinin son bulması da bu yönüyle tasfiyeye benzetilmekte¹⁵ ve neticede bölünme işlemi tasfiye amacıyla çatışmamaktadır.

Meseleyi AB Yönergesi ile karşılaştırmalı olarak değerlendiren yazarlara göre ise, bölünmenin unsurları bakımından TTK m. 159 ve 160 hükümleri AB Yönergesi ile uyumlu olsa da- birleşmeye ilişkin TTK m. 138’de açık bir hüküm bulunurken- tasfiyedeki şirketlerin bölünmeye katılabileceklerine dair herhangi bir düzenlemenin yer almamasının bir yorum sorununu ortaya çıkarabileceği ifade edilmiş ve bu hususta TTK’da düzenleme yapılması önerisinde bulunulmuştur¹⁶. Bu öneri kapsamında, Kanun’da bölünmeye ilişkin genel hükümler altında “İlke” başlığıyla düzenlenen TTK m. 159 yahut “Geçerli bölünmeler” başlıklı TTK m. 160 hükmünde yapılacak bir yollamayla TTK m. 138’in bölünme işlemi bakımından da uygulanabileceğinin düzenleme altına alınabileceği savunulmaktadır.

2. İsviçre Hukuku Bakımından

İsviçre öğretisinde de tasfiye hâlindeki şirketin birleşmeye katılabilmesinin aksine, bölünmeye katılabileceğine dair açık bir hüküm bulunmamasına rağmen, birleşmeye ilişkin İsvBirK m. 5 hükmünün bölünme işlemi bakımından da uygulanabileceği kabul edilmektedir¹⁷. Tasfiyedeki şirketin bölünmeye katılabilmesi, birleşmeye ilişkin İsvBirK m. 5 hükmünün¹⁸ kıyasen uygulanmasının yanı sıra İsviçre Federal Mahkemesi’nin tasfiyedeki şirketin faaliye-

¹⁵ Demir, s. 78-79.

¹⁶ Mehmet Helvacı / Necdet Uzel, ‘Bölünme’, Arslan Kaya / Baki İlkay Engin / Ali Paslı / Şehriban İpek Aşıkoğlu / Elif Oğuz (ed), Türk Hukukunun Avrupa Birliği Hukukuna Uyumu Özel Hukuk -Acquis Communautaire’in Alınması- Açıklamalar, Değerlendirmeler, Öneriler, İstanbul Üniversitesi Yayınevi, İstanbul, 2020, s. 233-234.

¹⁷ Raffael Büchi, ‘Fusionsgesetz Artikel 29’, Rolf Watter / Nedim Peter Vogt / Rudolf Tschäni / Daniel Daeniker (ed), Basler Kommentar Fusionsgesetz, 2. Baskı, Helbing Lichtenhahn Verlag, Basel, 2015, FusG Art. 29 N. 24; Marc Amstutz / Ramon Mabillard, Fusionsgesetz (FusG) Kommentar, Helbing Lichtenhahn Verlag, Basel, 2008, FusG 30 N. 6; Michael Pfeifer / Karolina Dobry Oesch, ‘Fusionsgesetz Artikel 29’, Frank Viscsher (ed), Zürcher Kommentar zum Fusionsgesetz, 2. Baskı, Schulthess Verlag, Zürich, 2012, FusG Art. 29 N. 13; Petra Hanselmann, ‘Fusionsgesetz Artikel 29’, Baker & McKenzie (ed), Stämpfli Handkommentar, Fusionsgesetz sowie die einschlägigen Bestimmungen des IPRG und des Steuerrechts, 2. Baskı, Stämpfli Verlag, Bern, 2015, FusG Art. 29 N. 20; Alexander Vogel / Christoph Heiz / Urs R. Behnisch / Andrea Sieber / Andrea Opel, Orell Füssli Kommentar (Navigator.ch) FusG, 3. Baskı, Orell Füssli Verlag, Zürich, 2017, FusG Art. 29 N. 29 ve 30; Hans Caspar von der Crone / Andreas Gersbach / Franz J. Kessler / Brigitte von der Crone / Karin Ingber, Das Fusionsgesetz, 2. Baskı, Schulthess Verlag, Zürich, 2017, N. 577.

¹⁸ Bu arada eklemeliyiz ki, tasfiyedeki şirketin birleşmeye katılabilmesine ilişkin bu hükmün tasfiye sonucunun dağıtılmasından kaçınılmayı mümkün kıldığına ve vergisel açıdan da avantajına işaret edilmiştir. Bkz. Urs Schenker, ‘Die Fusion’, Aktuelle Juristische Praxis, Sayı: 7, Yıl: 2004, s. 774.

te devamına şirket genel kurulunca karar verilebilmesine, diğer bir ifadeyle tasfiyeden dönme kararı alınabilmesine cevaz veren içtihadına¹⁹ da dayanılmaktadır. Bu görüşe göre, tasfiye hâlindeki bir şirket, henüz malvarlığı pay sahiplerine dağıtılmaya başlamadan, bölünmeye katılmaya karar verirse, tasfiyeden de zımnen dönmüş olur²⁰. Şu hâlde anılan görüşün, tasfiyedeki şirketin bölünmeye katılması işlemini, her ne kadar İsviçre hukukunda şirketin tasfiyeden dönebileceğini açıkça düzenleyen bir hüküm yer almasa da İsviçre Federal Mahkemesi'nin içtihatlarıyla ve İsviçre öğretisinde de kabul edilen²¹ tasfiyeden dönmenin dolaylı bir hâli olarak değerlendirdiği söylenebilecektir. Esasen bu görüş ileri sürülürken, tasfiyedeki şirketin birleşmesinde de aynı durumun varlığına işaret edilmektedir. Başka bir deyişle tasfiyedeki şirketin birleşmeye katılmasının da dolaylı bir tasfiyeden dönme hâli olduğu kabulünden hareket edilmektedir.

B. Değerlendirmemiz

Öğretide tasfiye hâlindeki bir şirketin bölünme işlemine katılabilmesinin mümkün olup olmadığı ve şartları bölünen şirket ve devralan şirket cephesinden ayrı ayrı incelenmektedir²². Biz de bölünen ve devralan şirketin, bölünme işleminde farklı hukuki konumlara sahip olmaları sebebiyle bu ayrımın yapılmasını haklı bulmakta ve incelememizi bölünme işlemindeki her iki konuma göre yapmaktayız. Buna göre öncelikle tasfiyedeki anonim şirketin bölünen şirket olarak bölünme işlemine katılması ve şartlarını inceleyeceğiz. Sonraki başlıkta da tasfiyedeki anonim şirketin devralan şirket sıfatıyla bölünme işlemine katılmasının mümkün olup olmadığını ele alacağız.

1. Bölünen Şirket Olarak Bölünmeye Katılmada

Öncelikle tasfiyedeki bir anonim şirketin bölünen şirket olup olamayacağı sorgulanırken, kanunun bu şirket için tasfiyede olmayan bir şirkete nazaran bölünme işlemine katılabilmesine bir engel getirip getirmediği irdelenmelidir. Zira bir anonim şirketin TTK m. 160 hükmüne göre geçerli bir biçimde bölün-

¹⁹ BGE 123 III 473, <https://www.bger.ch>, Erişim Tarihi: 07.09.2023. Anılan kararın çevirisi için bkz. Müge Tekil (Çeviren), 'Genel Kurulun Anonim Ortaklığı Fesih Kararını Geri Alması, İsviçre Federal Mahkemesinin 18 Haziran 1997 Tarihli Yeni İchtihadi', İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt: 56, Sayı: 1-4, Yıl: 1998, s. 319-327.

²⁰ Büchi, Basler Kommentar, FusG Art. 29 N. 24.

²¹ Bkz. Matthias Courvoisier, 'Liquidation', Willi Fischer / Helke Drenckhan / Michael Gwelessiani / Fabiana Theus Simoni (ed), Handbuch Schweizer Aktienrecht, Helbing Lichtenhahn Verlag, Basel, 2014, N. 89.15; Jean Nicolas Druey / Eva Druey Just / Lukas Glanzmann, Gesellschafts- und Handelsrecht, 12. Baskı, Schulthess Verlag, Zürich, 2021, § 15 N. 15; Peter Böckli, Schweizer Aktienrecht, 5. Baskı, Schulthess Verlag, Zürich, Genf, 2022, § 15 N. 9 ve oradaki (içtihatlar bakımından) dpn. 24 ile (öğreti bakımından) dpn. 25.

²² Bkz. Demir, Bölünme s. 77.

mesinin önünde bir engel yoktur. Söz konusu hükme göre, sermaye şirketleri ve kooperatifler sermaye şirketlerine ve kooperatiflere bölünebilirler. Ancak şirketin tasfiyede olması hâlinde, devrolunan şirket sıfatıyla birleşmeye katılabilmesi için özel bir hüküm (TTK m. 138) getirilmişken, bölünen şirket olarak bölünme işlemine katılıp katılamayacağına ilişkin özel bir düzenleme yapılmamıştır. Bu noktada TTK m. 160'ın gerekçesine bakılabilir: Anılan maddenin gerekçesinde anonim şirketin şahıs şirketlerine bölünemeyeceği ve tersinin de mümkün olmadığı ifade edildikten sonra, caiz olmayan bölünme türlerinde alacaklıların korunmasının ancak tasfiye hükümlerinin uygulanmasıyla mümkün olduğu belirtilmiştir²³. Gerekçedeki “caiz olmayan bölünme türleri” ibaresi şirket türleri bağlamında kullanıldığından, bu açıklamadan, tasfiyedeki anonim şirketin bölünen şirket sıfatıyla bölünmeye katılıp katılamayacağı anlaşılamamaktadır. Tasfiye hâlindeki şirket için özel bir düzenleme yapılmamasının bilinçli bir tercih olup olmadığı sorgulanırken, başta da belirttiğimiz üzere, ilk aşamada şirketin bölünmesinin önünde herhangi bir engel bulunup bulunmadığı tespit edilmelidir.

a. Tasfiye amacı bakımından bir engel bulunmaması

Bilindiği üzere sona eren bir şirket kural olarak tasfiye hâline girmekle birlikte tasfiyenin sonuna kadar tüzel kişiliğini korumaya da devam eder. Bu şirketi, tasfiyede olmayan bir şirketten ayıran özelliklerden biri şirket organlarının yetkileridir. TTK m. 533/2'ye göre, tasfiye hâlindeki şirketin organlarının yetkileri tasfiye amacıyla sınırlıdır²⁴. Tasfiyenin, şirket organlarının yetkileri

²³ TTK Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, s. 124-125.

²⁴ TTK m. 533/2'deki organların yetkilerinin tasfiye amacıyla sınırlandırılmasının, TTK m. 125/2'nin ikinci cümlesinde geçen ticaret şirketlerinin hak ehliyetine getirilen kanuni bir istisna olup olmayacağı hususunda bkz. Burçak Yıldız, ‘TTK Tasarısı’nda Şirketlerin Ehliyeti ve Bu Bağlamda TTK m. 137 Hükümündeki “Ultra Vires” Sınırlamasının Yerindeliğinin Değerlendirilmesi’, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 55, Sayı: 1, Yıl: 2006, s. 338 ve oradaki dph. 66; Hamdi Pınar, ‘Anonim Şirketlerde Sona Erme ve Tasfiye’, Sami Karahan (ed), Şirketler Hukuku, 2. Baskı, Mimoza Yayınları, Konya, 2013, s. 764; Ünal Tekinalp (Reha Poroy / Ersin Çamoğlu), Ortaklıklar Hukuku II, 14. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2019, N. 1568; Tekinalp, N. 10-100; Abuzer Kendigelen / İsmail Kırca, Şirketler Hukuku Cilt I, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021, N. 409; Mehmet Bahtiyar, Ortaklıklar Hukuku, 16. Baskı, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, 2022, s. 45; Güzin Üçışık / Aydın Çelik, Anonim Ortaklıklar Hukuku, II. Cilt, Adalet Yayınevi, Ankara, 2022, s. 700; Hasan Pulaşlı, Şirketler Hukuku Şerhi, 4. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2022, § 58 N. 6; tasfiye amacı dışındaki işlemlerin akıbeti bakımından Oruç Hami Şener, Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku Ders Kitabı, 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022, s. 646; hak ve fiil ehliyetine etkisi bakımından Rıza Ayhan / Hayrettin Çağlar / Mehmet Özdamar, Şirketler Hukuku Genel Esaslar, 5. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2023, s. 352; Nuri Erdem, ‘Sona Erme ve Tasfiye’, Kemal Şenocak (ed), Şirketler Hukuku Şerhi Cilt III, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023, s. 3627. Bu arada ekleyelim ki, tasfiyedeki şirketin ehliyetinin tasfiye gayesiyle sınırlı olacağını öngören eTTK m. 439/2 döneminde bunun hak ehliyetine yönelik bir sınırlama getirdiği ağırlıklı görüş olarak savunulmaktaydı [bkz. Halil Arslanlı, Anonim Şirketler, IV. Kısım Anonim Şirketin Hesapları, V. Kısım Anonim Şirketin İnfisalı ve Tasfiyesi, Fakülteler Matbaası, Ankara, 1961, s. 147-148; Oğuz İmregün, Anonim Ortaklıklar, 4. Baskı, Yasa Yayıncılık, İstanbul, 1989, s. 483; tasfiye gayesi dışındaki işlerin şirketi bağlamayacağı yönünde (kollektif şirkette) Yaşar Karayalçın, Ticaret Hukuku II. Şirketler Hukuku, 2. Baskı, Sevinç Matbaası, Ankara, 1973, s. 306; uygulanacak yaptırım açısından bu yönde Tuğrul Ansay, Anonim Şirketler Hukuku, 6. Baskı,

haricinde organların varlıklarına bir etkisi olmamaktadır²⁵. Tasfiye amacı ise genel itibarıyla, alacaklıların korunması ve onların tatmin edilmesi ile kalan şirket malvarlığının pay sahipleri arasında dağıtılması olarak ifade edilmektedir²⁶. Daha geniş bir biçimde tasfiye amacından; şirketin henüz tamamlanmamış işlerinin tamamlanması, şirket malvarlığının paraya çevrilerek alacakların tahsil edilmesi ve borçlarının ödenmesi, pay bedellerinin iade edilip tasfiye bakiyesinin paylaştırılması, nihayet şirketin ticaret sicilinden terkin edilmesi²⁷ anlaşılmaktadır²⁸. Tasfiye amacı, Türk öğretisinde olduğu gibi İsviçre öğretisinde de genel itibarıyla bu şekilde anlaşılmaktadır²⁹. Ancak tasfiyeden dönme imkânının varlığı karşısında tasfiye amacının sadece şirketin tamamen ortadan kaldırılmasına yönelik olarak anlaşılamayacağı da -bir önceki cümlede yer verdiğimiz

Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1982, s. 300; Sami Karahan, Anonim Şirketlerde Tasfiye, Mimoza Yayınları, Konya, 1998, s. 28; tasfiye amacıyla bağdaşmayan işlerin şirkete izafe edilemeyeceği, işlemi yapana ait olacağı yönünde Turgut Sengir, 'Anonim Ortaklıklarda Tasfiye İşlemlerinin Kapsamı', Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Cilt: 4, Sayı: 4, Yıl: 1968, s. 701]. Buna karşılık hak ehliyetinde bir daralma oluşturmayıp kullanma ehliyetini sınırladığı da aksi görüş olarak belirtilmekteydi [bkz. Ünal Tekinalp (Reha Poroy / Ersin Çamoğlu), Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, 12. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2010, N. 1568]. TTK m. 533/2'nin gerekçesinde de eTTK dönemindeki bu tartışmaya ve hükümdaki değişikliğe işaret edilmiştir. Buna göre, eskisinden farklı olarak, tasfiyede değişikliğe uğrayan ve sınırlanan şirketin ehliyeti değil, organların yetkileridir (Bkz. TTK Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, s. 246).

²⁵ Fritz von Steiger, İsviçre'de Anonim Şirketler Hukuku, (çev. T. Çağa), 3. Baskı, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1968, s. 401; İrfan Baştuğ, Şirketler Hukukunun Temel İlkeleri, İstiklâl Matbaası, İzmir, 1974, s. 397; Ansay, s. 299; Karahan, s. 32-35; Fatih Bilgili / Ertan Demirkapı, Şirketler Hukuku, 9. Baskı, Dora Basın Yayın Dağıtım, Bursa, 2013, s. 575; Pınar, s. 764; Özlem Karaman Coşgun, Anonim Şirketin Tasfiyesi, Adalet Yayınevi, Ankara, 2015, s. 22; Tekinalp, N. 10-100; Emrullah Kervankıran, Anonim Şirketlerin Tasfiyesi, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022, s. 83-84; Şener, Ortaklıklar, s. 647; Üçışık / Çelik, s. 701 ve 704; Pulaşlı, § 58 N. 8 ve 11; Ayhan / Çağlar / Özdamar, s. 352. Tasfiyedeki şirkette temsil yetkisinin kullanılması açısından bkz. (tasfiye memurları bağlamında eTTK ve TTK'nın tasarı döneminde yapılan bir inceleme için) Ali Haydar Yıldırım, "Anonim Ortaklık Tasfiye Memurlarının Temsil Yetkisini Kullanmaları", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 9, Özel Sayı: Prof. Dr. Ünal Narmanlioğlu'na Armağan, Yıl: 2007, s. 931-956.

²⁶ Bilgili / Demirkapı, s. 574-575; Karaman Coşgun, s. 25; Şener, Ortaklıklar, s. 646.

²⁷ Ticaret sicilinden terkinin hukuki niteliği için bkz. Oruç Hami Şener, Anonim Ortaklıkta Ek Tasfiye (İhya), Adalet Yayınevi, Ankara, 2015, s. 18-28.

²⁸ Şengül Al Kılıç, Anonim Şirketlerde Tasfiyeden Dönme, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017, s. 90; Demir, Bölünme, s. 78; tasfiye amacı kapsamında aslolanın şirketin tamamen sona erdirilmesi olduğu yönünde Kervankıran, s. 68; ayrıca bkz. Ernst Hirs, Ticaret Hukuku Dersleri, 3. Baskı, Hak Kitabevi, İstanbul, 1948, s. 326; Arslanlı, s. 213; İsvBK m. 739/2'deki tasfiyedeki organların hedefi bakımından benzer biçimde Steiger, s. 401; Pulaşlı, § 58 N. 7; tasfiyenin bu işlemlerden oluşan bir bütün olduğu hususunda bkz. Bilgili / Demirkapı, s. 574; Bahtiyar, s. 324; Şener, Ortaklıklar, s. 646; Erdem, s. 3627-3628.

²⁹ Peter Forstmoser / Arthur Meier-Hayoz / Peter Nobel, Schweizerisches Aktienrecht, Stämpfli Verlag, Bern, 1996, § 56 N. 3; Christoph Stäubli, 'Obligationenrecht Artikel 739', Heinrich Honsell / Nedim Peter Vogt / Rolf Watter (ed), Basler Kommentar Obligationenrecht II, 5. Baskı, Helbing Lichtenhahn Verlag, Basel, 2016, OR Art. 739 N. 1; Böckli, § 15 N. 24; Hans Caspar von der Crone, Aktienrecht, 2. Baskı, Stämpfli Verlag, Bern, 2020, N. 2049; Walter Stoffel, 'Auflösung und Liquidation', Peter Nobel / Christoph Müller (ed), Berner Kommentar, Das Aktienrecht, Kommentar der ersten Stunde, Stämpfli Verlag, Bern, 2023, § 23 N. 36; Matthias Kuster, 'Obligationenrecht Artikel 739', Jolanta Kren Kostkiewicz / Stephan Wolf / Marc Ams-tutz / Roland Fankhauser (ed), Orell Füssli Kommentar (Navigator.ch), Kommentar zum Schweizerischen Obligationenrecht, 4. Baskı, Orell Füssli Verlag, Zürich, 2023, OR Art. 739 N. 1.

hâkim görüşe karşı- ileri sürülmektedir³⁰. Gerçekten, bir sonraki başlıkta da incelediğimiz üzere, malvarlığının dağıtımına başlanılmış olmadıkça, şirketin tasfiye aşamasındayken faaliyetine devam etme kararı alabilmesi, diğer bir deyişle tasfiyeden dönebilmesi imkânı bulunmaktadır. Tasfiyeden dönmeye ilişkin imkân ile birlikte değerlendirildiğinde tasfiye amacı bu denli geniş kabul edilmese dahi, bölünen şirketin esasında dolaylı bir biçimde tasfiye edildiği görüşünün³¹ kabulüyle, bölünme işleminin tasfiye amacına aykırı olmadığı sonucuna varılabilecektir. Bölünen şirket “kısmi külli intikal” kapsamında tamamen ya da kısmen malvarlığı unsurlarını devretmektedir³² ve bu da anılan görüşün haklı bir biçimde belirttiği üzere, malvarlığının tasfiyesi işlemiyle -dolaylı da olsa- aynı etkiyi doğurmaktadır. Yine kısmi bölünme hâli bir tarafa bırakılırsa, tam bölünmede şirketin tasfiyesiz infisah ederek³³ ticaret sicilinden terkin edilmesi (TTK m. 179/3, TSY³⁴ m. 129/6) de -tasfiyenin neticesinde şirketin ticaret sicilinden terkin edildiği göz önüne alınırsa- bu bakımdan aynı neticeye yol açmaktadır³⁵. İsviçre öğretisinde de İsvBirK m. 5 yorumlanırken, benzer bir görüş savunulmakta; tasfiyedeki şirketin birleşmeye katılmasının esasında tasfiye kararının geri alındığı anlamına gelmediği; daha ziyade tasfiye usulünün değiştirildiği; varlıkların üçüncü kişilere satılarak paraya çevrilip, borçların ödenmesi yerine bunların tümüyle devralan şirkete devredildiği böylece devreden şirketin yine tasfiyedeki gibi malvarlığından yoksun kaldığı ve sona erip ticaret sicilinden terkin edildiği vurgulanmaktadır³⁶.

b. Tasfiyeden açıkça dönmenin kanunen mümkün olmasının etkisi

Organların yetkilerinin tasfiye amacıyla sınırlı olacağını öngören TTK m. 533/2 hükmüne paralel biçimde, TTK m. 535/1’de de şirketin tasfiye hâline girildiğinde, organlarının görev ve yetkilerinin tasfiyenin yapılabilmesi için zorunlu olan ancak nitelikleri gereği tasfiye memurlarınca yapılamayan işlemlere özgü olduğu belirtilmektedir. Hükümde geçen tasfiyenin yapılabilmesi için zorunlu olan işlemlerin geniş yorumlanacağı ifade edilmekte³⁷ ve zorunluluğun bulunup

³⁰ Rainer Riek, ‘Gewinnoptimierung und Liquidation bei der AG Zulässige Massnahmen während der Liquidation’, Der Schweizer Treuhänder, Sayı: 10, Yıl: 2004, s. 856.

³¹ Bkz. Demir, s. 78-79.

³² Bölünmedeki külli intikal için bkz. Hakan Çebi, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’na Göre Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2010, s. 23-25, 215-219; Demir, s. 17-18; İpekel Kayalı, Bölünme, s. 20-21, 188-197.

³³ Tam bölünmede şirketin tasfiyesiz infisahi için bkz. Çebi, s. 251; Demir, s. 171; İpekel Kayalı, Bölünme, s. 187-188.

³⁴ Ticaret Sicili Yönetmeliği (RG 27.01.2013 / 28541)

³⁵ Demir, s. 78-79.

³⁶ Vogel / Heiz / Behnisch / Sieber / Opel, Orell Füssli Kommentar, Orell Füssli Kommentar, FusG Art. 5 N. 7.

³⁷ Karaman Coşgun, s. 30.

bulunmadığının da genel kurul tarafından takdir edileceği belirtilmektedir³⁸. Öte yandan kanun koyucu tasfiyedeki bir şirketin, TTK m. 548'e göre tasfiyeden dönebilmesine de imkân tanımıştır. 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu döneminde bulunmayan³⁹ bu imkân sayesinde genel kurulun TTK m. 548/1'deki şartların gerçekleşmesi hâlinde şirketin devam etmesini kararlaştırabilmesi mümkündür. Yani her ne kadar TTK m. 533/2 ve m. 535/2 hükümlerinde organ yetkilerinin tasfiye amacıyla veya tasfiyenin yapılabilmesi için zorunlu olan işlemlerle sınırlandırılması söz konusu olsa da şirketin tasfiye aşamasından çıkarak faaliyetine devam edebilmesine olanak bulunmaktadır.

Tasfiyedeki şirketin bölünen şirket olarak bölünmeye katılmasının, ilk bakışta tasfiye amacı ile bağdaşmadığı düşünülebilir. Ancak TTK m. 548 ile tasfiyeden dönmenin açıkça düzenleme altına alındığı göz önünde bulundurulursa, tasfiyedeki şirketin bölünmeye katılmasına da engel olmadığı kabul edilmelidir. Gerçekten yukarıda yer verdiğimiz üzere, kanunlarında tasfiyeden dönebileceğine ilişkin açık bir düzenlemenin yer almadığı fakat içtihatlarla tasfiyeden dönmenin kabul edildiği İsviçre'de dahi tasfiye amacının sadece şirketi tamamen sona erdirmek olmadığı -azınlıkta da olsa- bir görüş⁴⁰ olarak ifade edilmektedir. O hâlde mehz hukuk ile yapılan karşılaştırmadan, Türk hukuku bakımından da aynı sonuca evleviyetle varılabilecektir. Zira TTK'da tasfiyeden dönmeye kanunen imkân tanınmıştır.

Neticede tasfiyedeki bir şirketin bölünen şirket sıfatıyla bölünme işlemine katılabilmesine tasfiye amacının engel olmadığı rahatlıkla söylenebilecektir. Görüldüğü üzere gerek tasfiyeden dönme cephesinden gerekse bölünmenin dolaylı bir tasfiye hâli sayılabileceğine dair farklı bir açıdan bakıldığında aynı sonuca varılması kaçınılmazdır.

c. Dolaylı tasfiyeden dönmenin kanunen mümkün olmasının etkisi

TTK m. 138/1'de tasfiye hâlindeki bir şirketin malvarlığının dağıtımına başlanmadığı sürece ve devrolunan şirket olması hâlinde birleşmeye katılabileceği⁴¹ düzenlenmektedir. Bu noktada tasfiye hâlindeki bir şirketin birleşme-

³⁸ Arslanlı, s. 152.

³⁹ Ancak o dönemde de mahkeme kararlarıyla tasfiyeden dönebileceği kabul edilmekteydi. Örnek olarak bkz. Yargıtay 11. HD, 443/7922, 29.06.2009 kararı, <http://www.kazanci.com.tr>, Erişim Tarihi: 24.10.2023; Yargıtay 11. HD, 10306/12391, 03.12.2009 kararı [özeti için Erdoğan Moroğlu / Abuzer Kendigelen, İçtihatlı-Notlu Türk Ticaret Kanunu ve İlgili Mevzuat, 10. baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2014, s. 420].

⁴⁰ Bkz. Riek, s. 856.

⁴¹ Hükmün başlığı ve birinci fıkrasındaki "*birleşmeye katılması / katılabilir*" ifadelerinin "*birleşebilir*" olarak düzeltilmesi gerektiği hususunda bkz. Erdoğan Moroğlu, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Değerlendirme ve Öneriler, 8. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2016, s. 94; aynı yönde Hüsnü Turanlı, Yeni Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Şirketlerinin Birleşmesi, Orion Kitabevi, İzmir, 2014, s. 64 dph. 192.

ye katılabilmesini düzenleyen TTK m. 138'in de tasfiyeden dönmenin özel bir hâli olup olmadığının değerlendirilmesi gereklidir. Bir görüşe göre Kanun'da tasfiye hâlindeki şirket için öngörülen bu imkân, esasında bir tasfiyeden dönme hâlini ifade etmektedir⁴². Burada bir tasfiyeden dönme hâli bulunmadığını savunan aksi yöndeki diğer görüşe göre ise, tasfiye aşamasında bulunan bir şirket tasfiyeden döndükten sonra ticari faaliyetine kaldığı yerden devam eder, oysaki TTK m. 138'de düzenlenen durumda tasfiye hâlindeki şirketin birleşme kararının tesciliyle birlikte tüzel kişiliği ortadan kalktığından faaliyetine devam eden bir şirketin varlığından söz edilemez⁴³. Kanaatimizce bu hususta ilk yer verdiğimiz görüşe üstünlük tanınmalı ve TTK m. 138'e göre tasfiye hâlindeki şirketin birleşmeye katılması, tasfiyeden (dolaylı) dönme hâli olarak değerlendirilmelidir. Zira bu durumda tasfiye hâlindeki şirketin pay sahiplerine tasfiye payları verilmemekte ve pay sahipleri -ayrılma akçesi almaları hâli hariç (TTK m. 141)⁴⁴- kural olarak devralan şirketin ortağı olmaktadır (TTK m. 153/2). Ayrıca tasfiye hâlindeki şirketin birleşmeye katılabilmesi için TTK m. 138/1'de aranan "malvarlığının dağıtılmasına başlanmaması" şartının, tasfiyeden dönme için TTK m. 548/1'de de aranması her iki hüküm arasında paralellik kurulduğunun bir göstergesidir. Neticede TTK m. 138'de de tasfiyeden dönülmenin dolaylı bir hâlinin düzenlendiği söylenebilecektir.

Türk Ticaret Kanunu'nda tasfiyedeki anonim şirket bakımından da uygulama alanı bulan bir yapısal değişiklik türü olan "birleşme" işleminin -TTK m. 138 hükmü dolayısıyla- tasfiyeden dolaylı bir dönme hâli olduğu yönündeki kabulün, diğer bir yapısal değişiklik türü olan ve anonim şirket bakımından da cevaz verilen "bölünme" işlemi açısından da benimsenebilmesinde hiçbir engel yoktur. Bir defa, anonim şirketin sırf tasfiye hâlinde olması, bölünen şirket olarak bölünme işlemine katılmasına engel olsaydı, bunun devrolunan şirket olarak bu kez birleşme işlemine katılması için de bir engel teşkil etmesi gerekirdi. Zira her iki işlem de esasında benzer sonuçları doğurmaktadır. TTK m. 152/3 uyarınca birleşmenin ticaret siciline tescili ile devrolunan şirket in-

⁴² Bkz. Karaman Coşgun, s. 291; Kervankıran, s. 356-357; Şükrü Yıldız, '6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 548. Maddesine Göre Tasfiyeden Dönme', İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 30, Yıl: 2016, s. 135; Murat Kaderoğlu, Anonim Şirketlerin İnfisahı (Dağılması), On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017, s. 342; İbrahim Çağrı Zengin, Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Ortaklık Genel Kurulunda Yeter Sayılar, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020, s. 286; Mehmet Helvacı / Muhammed Sulu, 'Tasfiye Hâlindeki Ticaret Şirketlerinin Birleşmesi', Mehmet Bahtiyar / Mete Tevetoğlu / Betül Aktaş / Hakan Tokbaş (ed), 1. Ticaret Hukuku Kongresi 2021 (Tebliğler), Aristo Yayınevi, İstanbul, 2021, s. 353.

⁴³ Al Kılıç, Tasfiyeden Dönme, s. 44-45 ve 338 dpn. 800.

⁴⁴ Bu arada ekleyelim ki, tasfiyedeki şirkette TTK m. 141/2 hükmüne göre sadece ayrılma akçesi verilerek ortakların şirketten çıkarılabilmesinin mümkün olup olmadığı sorgulanabilir. Bu hususta Alman hukukunda tasfiyedeki şirkette ortakların çıkarılabileceğini kabul eden hâkim görüşe işaret ettikten sonra; TTK m. 138 uyarınca birleşmeye katılabilmesine cevaz verilen şirketin, TTK m. 141/2 hükmüne istinaden de pay sahiplerini şirketten çıkarılabileceği yönünde Kervankıran, s. 92-93.

fisah ederken; TTK m. 179/3'e göre de tam bölünmede devrolunan şirket ticaret siciline tescil ile birlikte infisah etmektedir. Öte yandan her iki sona erme hâli de aynı nitelikte olup "tasfiyesiz bir infisah" hâlidir. Keza bölünme işleminde "*malvarlıklarının önce ayrılması sonra birleşmesi*"⁴⁵ söz konusu olmaktadır. Yine her iki işlemde de şirket malvarlığı (kısmi) külli intikal yoluyla devredilmektedir. Anonim şirketin pay sahipleri açısından bakıldığında da her iki yapısal değişiklik işleminde de ortaklık payları ve haklarının korunması (sürekliliği) ilkesinin geçerli olduğu vurgulanmalıdır⁴⁶.

Sonuç olarak, her iki işlemin yapısal değişiklik olmasından kaynaklı benzerliklerinin bulunduğu ifade edilebilir. Bu durumda, birleşme işlemi için tasfiyeden dolayı bir dönme hâli olarak düzenlenen TTK m. 138 hükmü, hakkında bu hususta herhangi bir düzenleme içermeyen bölünme işlemi için de kıyasen uygulanabilecektir. Gerçekten birleşme ile ilgili özel bir hüküm öngörülmüşken, bölünme bakımından herhangi bir kanuni düzenleme yapılmaması kanun boşluğunun bulunduğunu göstermektedir. Aşağıda da yer verdiğimiz üzere bu durum kanun koyucunun bilinçli bir tercihi değildir⁴⁷. Bu sebeple kıyasa başvurulması kaçınılmazdır. Kıyas (örnekseme); her iki olgu arasında benzerliğin varlığında, birine bağlanmış olan hukuki sonucun öteki için de örnek olabilmesini ve ona aktarılabilmesini ifade etmektedir⁴⁸. Kıyasa başvurulabilmesi için hakkında kanunda bir kuralın öngörüldüğü olgu ile "korunan menfaatler" açısından bir benzerlik aranmaktadır⁴⁹. Her iki işlemde de gerek pay sahiplerinin gerekse alacaklıların ve bu bağlamda işçilerin korunmasına ilişkin benzerlikler, korunan menfaatlerdeki benzerliğin de bir göstergesidir. Gerçekten birleşmedeki ortaklık pay ve haklarının korunmasına ilişkin TTK m. 140 ile bölünmedeki şirket pay ve haklarının korunmasını düzenleyen TTK m. 161; birleşme işleminde alacakların teminat altına alınması başlığı altında düzenlenen TTK m. 157 ile bölünmede alacaklıları koruyan TTK m. 174-175 ve son olarak işçilerin korunması bağlamında zikredebileceğimiz iş ilişkilerinin geçmesine ilişkin birleşmede TTK m. 158/4 ile bölünmedeki TTK m. 178 bu benzerliği göstermektedir. Nitekim bu hükümlerden birleşme bakımından TTK m. 158/4'te bölünmeye ilişkin TTK m. 178'e yollama yapılması ya da -tersine- bölünme için TTK m. 161/1'de birleşmeyle ilgili olan

⁴⁵ Tekinalp, N. 25-19.

⁴⁶ Bu hususta bkz. Çebi, s. 25, İpekel Kayalı, Bölünme, s. 18-20. Her iki işlemin benzerliği hakkında bkz. Demir, s. 39-42.

⁴⁷ Hatta bu yönüyle, kanun koyucunun ihmâlinde kaynaklanan bir bilinçsiz boşluğun (*ihmal boşluğu*) bulunduğu dahi tespit edilebilir. İhmal boşluğu hakkında bkz. Seyfullah Edis, Medenî Hukuka Giriş ve Başlangıç Hükümleri, 6. Basım, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1997, s. 135.

⁴⁸ Rona Serozan, Hukukta Yöntem-Mantık, 2. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2017, N. 22a, 188.

⁴⁹ Serozan, N. 265.

TTK m. 140'a atf yapılması da bu benzerliğin diğer bir göstergesidir. Zira atf, hukuk uygulayıcısının yaptığı kıyası, doğrudan doğruya kanun koyucunun kendisinin yapması olarak tanımlanmaktadır⁵⁰. Tüm bunlar göstermektedir ki, tasfiyedeki bir şirketin devrolunan şirket olarak birleşebilmesi için bir hüküm öngörülüş iken, aynı şirketin bölünen sıfatıyla bölünme işlemine katılmasına dair bir düzenleme bulunmaması kanun koyucunun bilinçli bir tercihi değildir. Yukarıda da belirttiğimiz üzere bu yönüyle kanunda boşluk bulunmaktadır. Bu sebeple tasfiyedeki şirketin bölünen sıfatıyla bölünme işlemine katılabilmesine bir engel bulunmadığı ve bu işleme tasfiyeden dolayı bir dönme hâli olarak düzenlenen TTK m. 138'in kıyasen uygulanacağı sonucuna varılabilecektir.

2. Devralan Şirket Olarak Bölünmeye Katılmada

Bilindiği üzere, bölünme işleminde malvarlığı bölümleri mevcut bir şirkete veya yeni kurulacak olan bir şirkete devredilebilir. Bunlardan ilki devralma, diğeri de yeni şirket kurulması yoluyla bölünme olarak adlandırılmaktadır⁵¹. Bu başlık altında anonim şirketin tasfiye hâlindeyken devralan sıfatıyla bölünmeye katılıp katılamayacağı incelendiğinden yeni şirket kurulması yoluyla bölünme ile ilgili bir husus bulunmamaktadır. Devralma yoluyla bölünmede ise bölünen şirketin malvarlığı bölümü devralan şirketin malvarlığıyla birleşmektedir⁵². Bu noktada sorgulanması gereken tasfiye hâlindeki bir anonim şirketin devralan şirket olarak bölünmeye katılıp katılamayacağıdır.

Devralan şirket olarak bölünme işlemine katılacak olan tasfiyedeki bir şirketin öncelikle TTK m. 548'e göre tasfiyeden dönmesi gerekmektedir⁵³. İsv-BirK m. 5'e ilişkin açıklamalarda da aynı sonuca varılmakta ve şirketin ancak tasfiyeden döndükten sonra devralan olarak birleşmeye (kıyasen bölünmeye) katılabileceği ifade edilmektedir⁵⁴. Zira devralan şirketin, bölünme işlemiyle birlikte yeni malvarlığı edinmesi ve şirkete yeni pay sahiplerinin girmesi şirket organlarının yetkilerinin tasfiye amacıyla sınırlı olduğunu öngören TTK m. 533/2'ye aykırıdır⁵⁵. Bu ihtimalde, yukarıda incelediğimiz “devreden” şir-

⁵⁰ Serozan, N. 52.

⁵¹ Çebi, s. 27; Demir, 35; İpek Kayalı, Bölünme, s. 87.

⁵² İpek Kayalı, Bölünme, s. 89. Bu bakımdan devralma yoluyla bölünmede bölünme ve birleşmenin karma bir hâli bulunduğu hususunda bkz. Çebi, s. 28.

⁵³ Birleşme işlemi açısından bu hususta bkz. Tekinalp, N. 24-25; Pulaşlı, § 9 N. 161; Demir, s. 81; Kervankıran, s. 357. *İpek Kayalı* da tasfiye hâlindeki şirketlerin malvarlıklarını bölmek suretiyle devredebileceklerinden bahsetmekle, esasında tasfiyedeki bir şirketin yalnızca “bölünen” sıfatıyla bölünme işlemine katılabileceğini kabul etmiş gözükmektedir (Bkz. İpek Kayalı, Bölünme, s. 112).

⁵⁴ Birleşmede bkz. Frey, Stämpflis Handkommentar, FusG Art. 5 N. 2.

⁵⁵ Nitekim bkz. Demir, s. 81; keza bkz. İsvBirK m. 5 bakımından bu durumun tasfiye amacı ile açıklanabileceği yönünde Uzel, s. 735; birleşme bakımından bkz. Turanlı, s. 65.

ket sıfatıyla bölünme işlemine katılmada olduğunun aksine, tasfiye amacına uygunluğun bulunduğundan söz edilemez. Zira devreden sıfatıyla bölünmeye katılan şirket, malvarlığını -kısmi külli intikal kapsamında- bir bütün hâlinde devretmekte, adeta tasfiye benzeri bir işlem gerçekleştirmektedir. Oysa devralan sıfatıyla bölünmeye katılan şirket, tasfiyedeki gibi malvarlığını likit hâle getirmesinin tam aksine yeni malvarlığı unsurlarını devralmaktadır. Bunun da ötesinde tasfiye edilip son bulma hedefinin yine aksine bir biçimde şirkete yeni pay sahipleri girmektedir⁵⁶.

Tasfiyedeki bir anonim şirketin, devralan sıfatıyla -tasfiyeden dönme kararı almadan- bölünme işlemine katılabilmesi, TTK m. 138'in kıyasen uygulanabilmesi suretiyle de mümkün değildir. Zira söz konusu hükümde, açıkça birleşmeye katılacak olan şirketin “devrolunan” şirket olması şartı aranmaktadır. Bölünme işleminde ise malvarlığı unsurları devrolunan şirket, “bölünen” şirkettir. Bu yüzden anılan hükmün bölünme bakımından kıyasen uygulanması neticesinde de “devrolunan” şirket olma şartı sağlanamayacağından tasfiyedeki şirket devralan sıfatıyla bölünmeye katılamayacaktır.

III. TASFİYEDEKİ ANONİM ŞİRKETİN BÖLÜNEN ŞİRKET SIFATIYLA BÖLÜNMEYE KATILABİLMESİNİN ŞARTLARI

Şirketlerin bölünmesi, Türk Ticaret Kanunu'nda kapsamlı bir biçimde düzenlenen ve özel bir prosedüre tabi olan işlemler bütünüdür. Ancak çalışmamız tasfiyedeki bir anonim şirketin bölünme işlemine katılmasını ele aldığından, Kanun'daki bölünme işlemine ilişkin tüm adımları incelemek çalışmanın kapsamını aşacaktır. Bu sebeple yukarıda kabul ettiğimiz üzere tasfiyedeki bir anonim şirketin bölünen şirket sıfatıyla bölünmeye katılabileceğine dair gerekçelerimizden birini de oluşturan ve esasen tasfiyedeki bir şirketin bölünmeye katılabilmesinin şartlarının tespitinde elde bulunan tek kanuni düzenleme olarak TTK m. 138 hükmünde yer alan şartlar bu başlık altında incelenecektir. Şimdiden belirtelim ki, söz konusu hükmün kıyasen uygulamasını kabul ettiğimizden bölünme işleminde de aynı şartların aranmasında hiçbir engel bulunmamaktadır.

A. Kanunda Öngörülen Şartlar

Tasfiye hâlindeki şirketin birleşmeye katılabilmesi için kanun koyucu TTK m. 138'de, birleşmeye ilişkin TTK m. 136 ve devamındaki diğer hükümlerden farklı olarak ek birtakım şartlar öngörmektedir⁵⁷. Bunlardan ilki

⁵⁶ Bu hususta bkz. Demir, s. 81.

⁵⁷ Elbette ki, TTK m. 138'dekilerin yanı sıra birleşmeye ilişkin genel şartlar -örneğin geçerli birleşmeleri düzenleyen TTK m. 137- burada da uygulama alanı bulur. O yüzden TTK m. 138'dekiler “ek” şartlar olarak aranmaktadır. İsvBirk m. 5'in uygulamasında da TTK m. 137'in mehazı olan İsvBirk m. 4'teki sınırlamalara

tasfiye hâlindeki şirketin malvarlığının dağıtılmasına başlanmamış olmasıdır. İkinci şart olarak ise, tasfiyedeki şirket ancak “devrolunan” şirket ise birleşmeye katılabilecektir. Türk Ticaret Kanunu’nda öngörülen bu şartlar, II-23.2 Sayılı Birleşme ve Bölünme Tebliği’nin⁶⁸ “*Birleşmeye ilişkin özellikli durumlar*” başlığı altındaki m. 12/1 hükmünde de aynı şekilde öngörülmektedir. Bu sebeple anılan Tebliğ’in kapsamına ilişkin m. 2/1 hükmünden de anlaşıldığı üzere tasfiyedeki halka açık ortaklığın taraf olduğu bölünme işleminde de söz konusu şartların varlığı aranacaktır.

Hemen belirtelim ki, tasfiye hâlindeki şirketin birleşmeye katılabilmesi için TTK m. 138’de aranan ve bölünmeye katılmada da kıyasen uygulanacak olan bu şartlar, birbirinin alternatifi değildir. Diğer bir ifadeyle söz konusu şartların varlığı kümülatif olarak aranmaktadır. Nitekim, hükmün mehazı olan İsvBirK m. 5’teki aynı şartlar için de İsviçre öğretisinde buna işaret edilmektedir⁶⁹.

Buna göre ilk şart, tasfiye hâlindeki şirketin malvarlığının dağıtımına başlanmamış olmasıdır⁶⁰. Anılan şart, AB Yönergesi’nde de aranmaktadır⁶¹. Ayrıca İsvBirK m. 5/1’de de aynı şartın varlığı aranmış ve bu şartın esasen tasfiyeden dönme kararının alınabileceği anı belirleyen İsviçre Federal Mahkemesi’nin kararına (BGE 123 III 473) uygun olarak öngörüldüğüne işaret edilmiştir⁶². Bu şart ile sermaye paylarının pay sahiplerine iade edilmesi mi yoksa TTK m. 543/1’e göre bir sonraki aşama olan pay bedellerinin iadesinden sonra kalan varlığın pay sahiplerine dağıtılmasının mı kastedildiği sorgulanabilir. Bir görüş, hükmün yalnızca lafzına göre değil amacından da hareket etmektedir⁶³: Buna göre, pay bedellerinin iadesi sermayenin iadesi an-

uyulması gerektiğinden bahsedilmektedir. Bkz. Vogel / Heiz / Behnisch / Sieber / Opel, Orell Füssli Kommentar, FusG Art. 5 N. 3; keza bkz. tasfiyedeki şirketin birleşmeye katılmasına ilişkin hükmün, kolaylaştırılmış birleşmede de uygulama alanı bulabileceği hususunda Erni, Basler Kommentar, FusG Art. 5 N. 4. Aynı durum TTK m. 138’in kıyasen uygulama alanı bulduğu tasfiyedeki şirketlerin bölünmeye katılmasında da geçerli olup, orada da TTK m. 159 ve devamındaki hükümlerin yanı sıra buradaki şartlar aranacaktır.

⁵⁸ RG 28.12.2013 / 28865

⁵⁹ Vogel / Heiz / Behnisch / Sieber / Opel, Orell Füssli Kommentar, FusG Art. 5 N. 3.

⁶⁰ TTK m. 548’de malvarlığının pay sahipleri arasında dağıtılmaya başlanılmaması şartının tasfiyeden dönme için de aranması sebebiyle, TTK m. 138’deki bu şartın varlığının gereksiz olduğu yönünde Şengül Al Kılıç, Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Ticaret Şirketlerinin Birleşmesi, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, 2009, s. 93.

⁶¹ 2017 / 1132 sayılı AB Yönergesi m. 136/2 ve m. 155/2’de, m. 89/2 ve m. 90/2’ye atflla bu şart öngörülmektedir.

⁶² Botschaft FusG, s. 4397; Andreas C. Albrecht, ‘Fusionsgesetz Artikel 5’, Frank Vischer (ed), Zürcher Kommentar zum Fusionsgesetz, 2. Baskı, Schulthess Verlag, Zürich, 2012, FusG Art. 5 N. 5; Uzel, s. 735. Ayrıca bu şarta ilişkin olarak bkz. Amstutz / Mabillard, FusG Art. 5 N. 1, 7-8; Frey, Stämpfli Handkommentar, FusG Art. 5 N. 8.

⁶³ Karaman Coşgun, s. 58-59.

lamına gelir. Bu durum ise hükmün amacına aykırıdır. O yüzden bu görüşe göre “malvarlığının dağıtımına başlanılmaması” ile kastedilen sermaye paylarının pay sahiplerine iade edilmemesidir⁶⁴. Buna karşılık TTK m. 138/1’deki dağıtılmasına başlanılmaması gereken “malvarlığı” ile ortakların tasfiye payının kastedildiği de ileri sürülmüştür⁶⁵. Kanaatimizce de pay bedellerinin pay sahiplerine iade edilmesi, TTK m. 138’de geçen malvarlığının dağıtılmasına başlanmaması şartını ihlal edecektir. Zira malvarlığının dağıtımına başlandıktan sonra malvarlıksal süreklilik⁶⁶ sağlanamaz, bu yüzden alacaklıların teminatları da azalır⁶⁷. Pay bedellerinin iade edilmesi de esasen aynı sonucu doğuracaktır. Ayrıca devralan şirketin ortaklarının da sermayesi iade edilmiş bir şirketin devralınması hâlinde zarara uğrayabileceği ve anılan şartla devralan şirketin ortaklarının da korunduğu göz önüne alınırsa⁶⁸, pay bedellerinin iadesinin de bu yasağın kapsamına girdiği sonucuna varılabilecektir.

Şirket aktiflerinin paraya çevrilmeye başlanması, TTK m. 138’deki malvarlığının dağıtılmasına başlanmaması şartını ihlal eder mi? Bu soruya öğretilde kanaatimizce de haklı bir biçimde olumsuz cevap verilmiş ve bu aşamada malvarlığının henüz daha şirketin bünyesinde kalmaya devam ettiği, bu yönüyle de alacaklılara yönelik bir zararın ortaya çıkmayacağı ifade edilmiştir⁶⁹.

Hemen belirtelim ki, malvarlığının dağıtılmasına başlanmaması şartı, alacaklılara şirket borçlarının ödenmesine engel değildir. Bu anlamda alacaklıların kısmen veya tamamen tatmin edilmiş olması hâlinde de şirketin birleşmeye katılabilmesi mümkündür⁷⁰. Elbette ki aynı husus bölünmeye katılma bakımından da geçerlidir.

TTK m. 138’deki malvarlığının dağıtılmasına başlanmaması şartı bakımından irdelenmesi gereken diğer bir sorun da pay sahiplerinin aldıkları tas-

⁶⁴ Karaman Coşgun, s. 58-59; aynı yönde Helvacı / Sulu, s. 356.

⁶⁵ Tekinalp, N. 24-25; aynı yönde bkz. Kervankıran, s. 357; Kağan Susuz, ‘Tasfiye Hâlindeki Bir Şirketin Birleşmeye Katılması’, Kemal Şenocak (ed), Şirketler Hukuku Şerhi Cilt I, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023, s. 227 dpn. 5. Ayrıca bkz. açıklamalarından bu yönde olduğu anlaşılan Turanlı, s. 65-66.

⁶⁶ Malvarlığında devamlılık ilkesi bölünme işleminde de geçerlidir. Gerçekten devralma ve yeni kuruluş yoluyla bölünmenin her ikisinde de bölünen şirketin malvarlığının tümü ya da bir kısmı devralan şirkete veya şirketlere intikal etmektedir ve bu sebeple bölünme her zaman malvarlığının en azından bir kısmının devri ile sonuçlanmaktadır (İpekel Kayalı, Bölünme, s. 18).

⁶⁷ Pulaşlı, § 9 N. 161; Fena İpekel Kayalı, Türk Ticaret Kanunu’na Göre Birleşmeler, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2014, s. 112.

⁶⁸ Sinan Sarıkaya, Şirket Birleşmelerinde Ortakların Dava Yoluyla Korunması, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2019, s. 30.

⁶⁹ Kervankıran, s. 357; Helvacı / Sulu, s. 356. Ayrıca bkz. buradaki şartın şirketin dış tasfiyesine değil de iç tasfiyesine işaret ettiğini belirten Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Toplantıları I-II-III, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara, 2008, s. 501’deki Rıza Ayhan (Oturum Başkanı) ve İbrahim Arslan’ın açıklamaları.

⁷⁰ Albrecht, Zürcher Kommentar, FusG Art. 5 N. 9; Tekinalp, N. 24-25; Kervankıran, s. 357.

fiye bakiyelerini iade etmeleridir. *Tekinalp*, alınan tasfiye bakiyelerinin iadesi hâlinde de bu şartın sağlanmış kabul edilmesi gerektiğini, diğer bir deyişle tasfiye bakiyelerinin şirkete iadesi hâlinde de tasfiyedeki şirketin birleşme ve bölünme işlemine katılmasına bir engel bulunmadığını savunmaktadır⁷¹. Hükümün getiriliş amacı ve koruduğu menfaatler göz önüne alındığında, kanımızca alınan pay bedelleri ve tasfiye payının şirkete iadesinden sonra tasfiyedeki şirketin bölünmeye katılmasına bir engel yoktur. Gerçekten bu ihtimalde şirketin malvarlığı, iadede önceki hâline getirilmiş olacağından, alacaklıların zarara uğrama tehlikesi ortadan kalkacaktır. Ayrıca kanun koyucunun tasfiyedeki bir şirketin pay sahiplerinin, şirketi yapısal değişikliğe uğratmak suretiyle, başka bir şirket bünyesinde de olsa pay sahibi olarak varlıklarını devam ettirebilmelerine imkân tanıdığı göz önüne alınırsa, aynı imkândan iadede sonra da pay sahiplerini yararlandırmamak adil bir çözüm tarzı olmayacaktır.

Devrolunan şirket olarak birleşmeye katılacak olan tasfiyedeki şirketin, TTK m. 548'e göre tasfiyeden dönme kararı alması şartı aranmaz⁷². Zira tasfiyedeki şirketin birleşmeye devrolunan şirket olarak katılması zaten tasfiyeden dönmesi anlamına gelir⁷³. TTK m. 138'i kıyasen uyguladığımızdan, tasfiyedeki anonim şirketin "bölünen şirket" sıfatıyla bölünme işlemine katılmasında da aynı sonuca varılması kaçınılmazdır. İsvBirK m. 5'e göre devrolunan şirket sıfatıyla birleşmeye katılma kararı için de İsviçre öğretisinde aynı sonuca varılmış ve birleşme kararının tasfiyeden dönme kararını da içerdiği, bu yüzden ayrıca tasfiyeden dönülmesine ilişkin bir karar alınmasına ihtiyaç olmadığı ifade edilmiştir⁷⁴.

TTK m. 138'de öngörülen diğer şarta göre; tasfiye hâlindeki şirket ancak "devrolunan" şirket ise birleşmeye katılabilecektir. Zira tasfiye hâlindeki bir şirketin başka bir şirketi devralması tasfiye amacıyla bağdaşmaz⁷⁵. TTK m. 138

⁷¹ Tekinalp, (birleşmede) N. 24-25 ve (bölünmede kıyasen uygulanacağı hususunda) N. 25-17.

⁷² İpek Kayalı, Birleşme, s. 114; Karaman Coşgun, s. 58; Susuz, s. 228. Buna karşılık, tasfiyedeki şirketin birleşmeye katılması hâlinde tasfiyeden dönme kararı alması ve bu kararın tescilinin devralan şirketin merkezinin bulunduğu yerin ticaret sicili müdürlüğüne bildirilmesi gerektiği yönünde bkz. Al Kılıç, Birleşme, ss. 93-94.

⁷³ İpek Kayalı, Birleşme, s. 114; Susuz, s. 228.

⁷⁴ Albrecht, Zürcher Kommentar, FusG Art. 5 N. 12; Gilles Benedick, 'Obligationenrecht Artikel 739', Vito Roberto / Hans Rudolf Trüeb (ed), CHK - Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, Personengesellschaften und Aktiengesellschaft - Vergütungsverordnung Art. 530-771 OR - VegüV, 3. Baskı, Schulthess Verlag, Zürich, 2016, OR Art. 739 N. 7.

⁷⁵ Bu hususta bkz. yukarıdaki II-B-2 başlığı altındaki açıklamalar ve özellikle bkz. Botschaft FusG, s. 4397; Frey, Stämpflis Handkommentar, FusG Art. 5 N. 10; Oliver Triebold, 'Fusionsgesetz Artikel 5', Marc Amstutz / Vito Roberto / Hans Rudolf Trüeb (ed), CHK - Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, Wirtschaftsrechtliche Nebenerlasse: FusG, UWG, PauRG und KKG, 3. Baskı, Schulthess Verlag, Zürich, 2016, FusG Art. 5 N. 5; Vogel / Heiz / Behnisch / Sieber / Opel, Orell Füssli Kommentar, FusG Art. 5 N. 4; Kürşat Göktürk, 'Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Şirketlerinin Birleşme Süreci ve Bazı Sorunlar', Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 17, Sayı: 1-2, Yıl: 2013, s. 638; Susuz, s. 228. Ayrıca bkz. Amstutz / Mabillard, FusG Art. 5 N. 3.

hükmü, bölünme işlemi bakımından da kıyasen uygulanacağından, bölünme işleminde tasfiye hâlinde olan şirket “devralan” sıfatıyla bu işleme katılamayacaktır.

TTK m. 548 uyarınca tasfiyeden dönen bir şirketin ise devralan şirket olarak birleşmeye katılabilesinin mümkün olduğu kabul edilmektedir⁷⁶. Aynı durum bölünmede devralan şirket için de geçerli olup, devralan şirket de öncelikle tasfiyeden dönmelidir. Şirket genel kurulu bölünme işleminin karara bağlanacağı toplantıda, tasfiyeden dönmeye karar verebilir; fakat tasfiyeden dönme kararının bölünme kararından önce alınması gereklidir⁷⁷. Bölünme kararı, genel kurulun onayına bağlı olduğundan ve tasfiyeden döndükten sonra bu organ tarafından bölünme sözleşmesi onaylandığından, tasfiyeden dönülmesinden önceki süreçte yönetim kurulunun bölünme hazırlıkları kapsamında müzakereler yapması ve bölünme sözleşmesini imzalamasının ehliyet bakımından bir sorun oluşturmayaacağı ifade edilmektedir⁷⁸. Gerçekten TTK m. 173’ün başlığından da anlaşıldığı üzere “bölünme kararı” genel kurulun onayının verildiği anda alınmaktadır. Yönetim kurulunun gerçekleştirdiği işlemler ise bu kararın bir unsuru değildir.

Öte yandan TTK m. 138’deki devrolunan şirket olma şartı, olması gereken hukuk bakımından eleştirilmektedir. Buna göre, TTK m. 138/1’deki “... devrolunan şirket olması şartıyla...” ibaresinin hükümden kaldırılması gerektiği savunulmakta ve tasfiyedeki bir şirketin, TTK m. 548’e göre tasfiyeden dönüp faaliyete devam edebilmesi mümkün olduğuna göre, devralma veya yeni bir şirket altında birleşme yoluyla da bu devamlılığının sağlanabileceği ifade edilmektedir⁷⁹. Hükümden geçen “devrolunan” şirket olma şartı tasfiye amacının getirdiği bir sınırlandırmadır. Bu durum göz önüne alınırsa, olması gereken hukuk açısından da anılan şartın aranmasında bir sakınca yoktur. Bölünmede de söz konusu hüküm kıyasen uygulanacağından, bölünen şirket için de, *de lege ferenda* aynı sonucu kabul etmek kaçınılmazdır.

⁷⁶ Tekinalp, N. 24-25; Karaman Coşgun, s. 58; Kervankıran, s. 357; Susuz, s. 228. Aynı hususta bkz. İsvBirK m. 5’in gerekçesindeki açıklama (Botschaft FusG, s. 4397); Amstutz / Mabillard, FusG Art. 5 N. 4; Erni, Basler Kommentar, FusG Art. 5 N. 3; Albrecht, Zürcher Kommentar, FusG Art. 5 N. 11-12; von der Crone / Gersbach / Kessler / von der Crone / Ingber, N. 250; Vogel / Heiz / Behnisch / Sieber / Opel, Orell Füssli Kommentar, FusG Art. 5 N. 5.

⁷⁷ Demir, s. 81. Aynı genel kurulda kararın verilebilmesi yönünden (birleşmede) bkz. Amstutz / Mabillard, FusG Art. 5 N. 4; von der Crone / Gersbach / Kessler / von der Crone / Ingber, N. 250.

⁷⁸ Demir, s. 82.

⁷⁹ Bkz. Moroğlu, s. 95; TTK henüz tasarı hâlindeyken aynı görüş için bkz. Nevzat Akbilek, Türk ve Avrupa Birliği Hukukunda Anonim Şirket Birleşmelerinde Pay Sahibinin Korunması, Seçkin Yayıncılık, İstanbul, 2009, s. 66; Al Kılıç, Birleşme, s. 94. Ayrıca bkz. TTK m. 548’deki imkândan faydalanılabilesinin yanı sıra, malvarlığını iyileştirici tedbirleri alarak mali durumunu uygun hâle getiren tasfiyedeki bir şirketin de devralan şirket olarak birleşmeye katılabilesinin mümkün görülmesi gerektiği hususunda TTK Tasarısı Toplantıları s. 497-498’deki *Mehmet Bahtiyar*’ın açıklaması; Helvacı / Sulu, s. 358. Buna karşılık bkz. TTK m. 138’deki “devrolunan” şirket olma şartını isabetli bulan Sarıkaya, s. 241 dph. 973.

B. Kanunda Öngörülmeyip Öğretide Kabul Edilen Şartlar

Tasfiye hâlindeki şirketin birleşmeye katılabilmesi için TTK m. 138’de aranan şartların yanı sıra öğretide başka şartların varlığına da işaret edilmektedir⁸⁰. Tasfiyedeki şirketin bölünmeye katılabilmesine, bu şartlar da kıyasen uygulanacaktır.

Buna göre, öğretide işaret edilen ilk şart, şirketin iflâs etmemiş olması, başka bir ifadeyle tasfiyenin İcra ve İflâs Kanunu (İİK)⁸¹ hükümlerine göre yürütülmemesidir⁸². Bu şartın aranmasının gerekçesi ise şirketin iflâsı hâlinde iflâs tasfiyesinin kaldırılabilmesinin de İİK hükümlerine tabi oluşudur⁸³. Ayrıca iflâsına karar verilen şirketin malvarlığı üzerindeki tasarruf imkânını yitirmesi de tasfiyedeki şirketin birleşmeye katılmasına engel olarak görülmektedir⁸⁴. İsviçre öğretisinde de aynı gerekçeyle, iflâs kararı verilmiş bir şirkette İsvBirK m. 5’in uygulanamayacağı ifade edilmiştir⁸⁵.

TTK m. 138’in uygulanabilmesi açısından öğretide kabul edilen diğer bir şart ise, tasfiye hâlindeki şirketin feshine mahkemece karar verilmemiş olmasıdır⁸⁶. Bu ihtimalde, artık o şirketin bir faaliyette bulunmamasının mahkemece “*ilana bağlandı*”⁸⁷ ifade edilmektedir. Ayrıca bir yargı kararıyla şirket faaliyetine son verilen hâllerde genel kurul kararıyla ya da birleşmeye katılarak tasfiyeden dönülebilmesinin mümkün olamayacağı⁸⁸ bu son şarta gerekçe olarak sunulmaktadır. Yine bu durumun inşai nitelikte olan mahkeme kararının amacına da aykırılık teşkil edeceği öne sürülmüştür⁸⁹. Benzer biçim-

⁸⁰ Buna karşın, hükmün gerekçesinde yalnızca birinci fıkrada yer alan şartlardan söz edilmektedir. Bkz. TTK Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, s. 113; gerekçeyle aynı yönde Nurcan Turan / Sabiha Buket Bilgel, ‘Ticaret Sicili Uygulamaları Açısından Tasfiye Hâlindeki veya Sermaye Kaybı Olan Şirketin Birleşme İşlemine Katılımı’, Regesta Ticaret Hukuku Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 1, Yıl: 2012, s. 86.

⁸¹ Kanun Numarası: 2004, Kabul Tarihi: 09.06.1932, RG 19.06.1932 / 2128

⁸² Tekinalp, N. 24-25; İsmail Kırca, ‘6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Şirketlerinin Ehliyeti ve Birleşmesi’, Bankacılar Dergisi, Cilt: 22, Sayı: 79, Yıl: 2011, s. 73 dpn. 21; Göktürk, s. 639; İpekel Kayalı, Birleşme, s. 115; Kervankıran, s. 357; Karaman Coşgun, s. 291; Zengin, s. 285 dpn. 623.

⁸³ Tekinalp, N. 24-25; Kervankıran, s. 357.

⁸⁴ Göktürk, s. 638-639.

⁸⁵ Amstutz / Mabillard, FusG Art. 5 N. 6; Frey, Stämpflis Handkommentar, FusG Art. 5 N. 7; Triebold, CHK, FusG Art. 5 N. 3. Ayrıca başka bir gerekçe için bkz. şirket organlarının kendileri tarafından verilmemiş bir sona erme kararını geri alma hakkına sahip olmadığından söz eden Vogel / Heiz / Behnisch / Sieber / Opel, Orell Füssli Kommentar, FusG Art. 5 N. 9; benzer biçimde von der Crone / Gersbach / Kessler / von der Crone / Ingber, N. 249.

⁸⁶ Tekinalp, N. 24-25; Kırca, s. 73 dpn. 21; Göktürk, s. 639; Turanlı, s. 66; İpekel Kayalı, Birleşme, s. 115; Kervankıran, s. 357; Karaman Coşgun, s. 291; Zengin, s. 285 dpn. 623.

⁸⁷ Tekinalp, N. 24-25.

⁸⁸ Kervankıran, s. 357.

⁸⁹ Göktürk, s. 639.

de İsvBirK m. 5'in gerekçesinde de şirketin mahkeme kararıyla feshedildiği hâllerde, hükmün uygulama alanı bulamayacağı, sonuçta bu fesih kararının şirket organlarının birleşme kararı almasına engel olacağı ifade edilmektedir⁹⁰.

Kanaatimizce de gerek şirkette İİK uyarınca iflâs tasfiyesinin yürütülmesi gerekse şirketin mahkeme kararıyla feshedilmesi, TTK m. 138 hükmünün uygulanmasına engeldir. Bu durumdaki şirketlerin TTK m. 138 hükmüne kıyasen bölünmeye katılabilmesi de mümkün değildir. Zira anılan hâllerde artık pay sahiplerinin iradesi, bölünme suretiyle tasfiyeyi sonlandırmaya yeterli gelmez. Bu hâllerde, pay sahipleri dışındaki kişilerin menfaatlerinin korunması amacı güdülmektedir.

C. TTK m. 138/2'ye Göre Şartların İspatı

TTK m. 138/2'ye göre, hükmün ilk fıkrasında yer alan şartların varlığı, devralan şirketin merkezinin bulunduğu yerin ticaret sicili müdürlüğüne sunulan belgelerle ispatlanacaktır. TTK m. 138 tasfiyedeki şirketin bölünmeye katılmasında da kıyasen uygulanacağından, bu işlemde de şartların ispatı anılan hükümdeki gibi olacaktır⁹¹.

Hükmün karşılığı olan İsvBirK m. 5/2'de, TTK m. 138/2'den farklı olarak "... şartların..." şeklindeki çoğul ifade yerine "... şartın (*die Voraussetzung*)..." ibaresi kullanılmıştır. İsvBirK m. 5/2'den farklı olarak TTK'da birden fazla şartın arandığı izlenimi yaratılmasının sebebinin; hükmün ilk fıkrası tercüme edilirken kullanılan cümle yapısı olduğu ifade edilmiştir⁹².

TTK m. 138/2'nin, mehzaz hüküm olan İsvBirK m. 5'ten farklılaştığı diğer bir nokta da belgelerin sunulacağı ticaret sicili müdürlüğünün "*devralan*" şirketin merkezinin bulunduğu yerdeki müdürlük olmasıdır. Bu hususta, İsvBirK m. 5'ten farklı olarak TTK'da netliğin sağlanması öğretide haklı olarak olumlu karşılanmaktadır⁹³.

Bu hükmün 6335 sayılı Kanun⁹⁴ ile değiştirilmeden önceki hâlinde sunulması gereken belge, işlem denetçisinin bu hususu doğrulayan raporuydu. Değişikliğin sebebi olarak işlem denetçisi raporunun maliyetli oluşuna işaret

⁹⁰ Botschaft FusG, s. 4398. Aynı yönde bkz. Albrecht, Zürcher Kommentar, FusG Art. 5 N. 2. Ayrıca bkz. Amtstutz / Mabillard, FusG Art. 5 N. 6; Frey, Stämpflis Handkommentar, FusG Art. 5 N. 7; Triebold, CHK, FusG Art. 5 N. 3.

⁹¹ Bkz. İsviçre hukuku bakımından bu durumu açıkça ifade eden Hanselmann, Stämpflis Handkommentar, FusG Art. 29 N. 20.

⁹² Uzel, s. 734.

⁹³ Uzel, s. 734.

⁹⁴ Türk Ticaret Kanunu ile Türk Ticaret Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, Kanun Numarası: 6335, Kabul Tarihi: 26.06.2012, RG 30.06.2012 / 28339.

edilmiş; meselenin, maliyeti olmayan bir şekilde çözüme kavuşturulabileceğinden söz edilmiştir⁹⁵.

6335 sayılı Kanunla yapılan değişiklikten sonra hükmün mevcut hâlinde sunulması gereken belgelerin neler olduğu Kanun'da açıkça belirtilmemiştir. *Kendigelen*, işlem denetçisi raporunun yerine hangi ispat araçlarının yeterli görüleceğinin muhtemelen ikincil mevzuat niteliğindeki TSY'de öngörülebileceğine işaret etmiştir⁹⁶. Nitekim TSY m. 126/5 hükmünde bu konuya bir açıklık getirilmiş; tasfiye hâlindeki şirketin malvarlığının pay sahipleri arasında dağıtılmasına başlanmadığına ilişkin tasfiye memurları tarafından hazırlanan raporun ticaret sicili müdürlüğüne verilmesi gerektiği öngörülmüştür. Kanaatimizce her ne kadar “belge”den söz ederek kanuni dayanağı sağlanmış olsa da bu belgenin tasfiye memurları tarafından hazırlanan bir rapor olduğu hususunun bir yönetmelik hükmüyle değil de TTK m. 138/2'de düzenlenmesi, normlar hiyerarşisine tam uyumu sağlamak adına daha isabetli olurdu.

TTK m. 138'de -hükme kaynaklık eden İsvBirK m. 5/2'de yer verilen “*üst yönetim veya idare organı*” ibaresinin⁹⁷ aksine- hangi organın veya kimin bu belgeyi sunması gerektiğinden de söz edilmemektedir. Bununla birlikte, TSY m. 126/5 hükmünde, tasfiye hâlindeki şirketin malvarlığının pay sahipleri arasında dağıtılmasına başlanmadığına ilişkin raporun tasfiye memurları tarafından hazırlanacağı öngörülmektedir. Öğretide ise TTK henüz tasarı hâlindeyken bir görüş, tasfiye hâlindeki şirketin yönetim kurulunun, işlem denetçisi tarafından hazırlanmış raporu sunması gerektiğinden söz etmekte; öte yandan birleşmeye katılan tasfiye hâlindeki anonim şirketin, birleşme gerçekleşene dek yapılması lâzım gelen işlemlerinin tasfiye memurlarınca gerçekleştirileceğini de belirtmekteydi⁹⁸. Başka bir görüş ise, TTK m. 138/2'deki belgeyi sunma yükümlülüğünün yönetim organının görev ve yetkilerinin kapsamına gireceğini, diğer taraftan bu görevin tasfiye memurlarının görev alanlarına dahil olduğunu kabul de engel bulunmadığını; TSY m. 126/5'teki “tasfiye memurları” ibaresinin ise yönetim organının rapor sunamayacağı görüşüne dayanak oluşturabileceğini

⁹⁵ Tekinalp, N. 24-26. İsvBirK m. 5'in ön tasarısındaki hâlinde de benzer bir husus yer almaktayken, daha sonradan çıkarılmıştır. İsviçre öğretisinde bunun hantal bir çözüm olduğuna işaret edilerek hükümdeki değişiklik isabetli bulunmuştur. Bkz. Vogel / Heiz / Behnisch / Sieber / Opel, Orell Füssli Kommentar, FusG Art. 5 N. 11.

⁹⁶ Kendigelen, s. 138 dnp. 39.

⁹⁷ Şirket malvarlığının dağıtımına başlanıp başlanmadığını yalnızca onlar yeterince değerlendirebileceği için bu yönde bir düzenleme bulunduğu hususunda bkz. Frey, Stämpflis Handkommentar, FusG Art. 5 N. 13. Hükümde geçen en üst idare veya yönetim organının tasfiye aşamasında işlevsel nedenlerden ötürü “tasfiye memurları” olduğu yönünde bkz. Amstutz / Mabillard, FusG Art. 5 N. 9; Albrecht, Zürcher Kommentar, FusG Art. 5 N. 15; Triebold, CHK, FusG Art. 5 N. 8.

⁹⁸ Akbilek, s. 65-66.

ifade etmektedir⁹⁹. Diğer bir görüş ise, ticaret şirketlerinin organları aracılığıyla idare ve temsil edildiğini, bu yetkinin de yönetim organına ait olduğunun kabul edilebileceğini belirtmektedir¹⁰⁰. Esasında bu sorunla, esas sözleşme ya da genel kurul kararıyla tasfiye memurunun ayrıca atanmaması hâlinde, tasfiyenin yönetim kurulu tarafından yapılacağını belirten TTK m. 536/1 hükmü karşısında çok fazla karşılaşılmayacaktır. Fakat aksi bir durumda, kanaatimizce tasfiye memurlarının yanı sıra yönetim kurulunun da rapor sunabileceğinin kabulü gerekir. Zira kanunda bu hususta göreve ilişkin açık bir düzenleme yapılmamıştır. Olması gereken hukuk bakımındansa uygulamada doğabilecek tereddütleri gidermek ve yukarıda da belirttiğimiz gibi normlar hiyerarşisine tam uyumu sağlayabilmek adına TTK m. 138/2’de bu görevin kime ait olduğunun belirlenmesi isabetli olacaktır.

D. Yeter Sayılar

Tasfiyedeki anonim şirketin bölünen şirket sıfatıyla bölünmeye katılabilmesi için genel kurul toplantısında hangi yeter sayılarla karar alınması gerektiği, yine tasfiyedeki şirketin birleşmeye katılmasına ilişkin -kıyasen uyguladığımız- TTK m. 138’e göre belirlenmelidir. Fakat TTK m. 138’de yeter sayılara ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Yeter sayılar, anonim şirketin irade beyanının diğer bir ifadeyle genel kurul kararının oluşup oluşmadığını belirlediğinden¹⁰¹, tasfiyedeki şirketin bölünmeye katılabilmesinde de yeter sayıların tespiti gereklidir. Tasfiyedeki anonim şirketin devrolunan şirket sıfatıyla birleşmeye katılmasına yönelik genel kurul kararı bakımından aranacak yeter sayılarla ilgili öğretide farklı görüşler öne sürülmüştür. Bir görüşe göre, tasfiye hâlindeki şirketin birleşmeye katılmasında TTK m. 151/1-a’da yer alan birleşmeye ilişkin yeter sayılar uygulanmalıdır¹⁰². Bu durumda söz konusu karar tasfiyedeki anonim şirkette de sermayenin çoğunluğunu temsil etmesi şartıyla, toplantıda mevcut bulunan oyların dörtte üçüyle alınmalıdır. Buna karşılık diğer görüş ise, tasfiyedeki şirketin devrolunan şirket sıfatıyla birleşmeye katılmasının tasfiyeden dolayı bir dönme hâli olduğundan hareket etmiştir. Bu görüş, tasfiyeden dönme için TTK m. 548’deki ile birleşmeye ilişkin TTK m. 151/1-a’daki yeter sayıları¹⁰³ karşılaştırmıştır:

⁹⁹ Uzel, s. 734-735 ve oradaki dpn. 31; TSY m. 126/5 ile birlikte ispat görevinin tasfiye memurlarına verildiği hususunda bkz. Susuz, s. 229.

¹⁰⁰ İpekeli Kayalı, Birleşme, s. 115.

¹⁰¹ Bu açıdan önemi için bkz. Levent Biçer / Esra Hamamcioğlu, ‘Anonim Ortaklık Genel Kurul Toplantılarında Uygulanan Yetersayılar ve Bazı Değerlendirmeler’, Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 12, Sayı: 149-150, Yıl: 2017, s. 75.

¹⁰² Karaman Coşgun, s. 292; Kervankıran, s. 357-358.

¹⁰³ TTK m. 151/1-a’daki yetersayıyla ilişkin olarak bkz. Hülya Coştan, Yeni Türk Ticaret Kanunu’na Göre Birleşme, Bölünme ve Tür Değiştirme Kararları, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2013, s. 79-80.

Buna göre TTK m. 548’de aranan sermayenin en az yüzde altmışının olumlu oyunun TTK m. 151/1-a’daki yeter sayılardan daha ağır olduğunu; tasfiyeden dönme kararının alınmasına engel olabilecek ve tercihini tasfiye payını almaktan yana kullanan sermayenin yüzde kırkıdan fazlasını oluşturan pay sahiplerinin, TTK m. 151/1-a’daki daha hafif yeter sayıların uygulanması sonucunda tümüyle yabancı şirkette pay sahibi olarak yer almaya zorlanmış olacağını; bu yüzden TTK m. 151/1-a’daki yeter sayıların TTK m. 548’deki ile birlikte uygulanması gerektiğini savunmuştur¹⁰⁴. Ayrıca bu görüşe göre, aksini kabul TTK m. 138 hükmü kullanılarak TTK m. 548’in dolanılması demektir. Sonuçta bu görüşe göre, tasfiyedeki anonim şirketin devrolunan şirket sıfatıyla birleşmeye katılabilme kararı, “sermayenin en az yüzde altmışını temsil etmesi kaydıyla toplantıda temsil edilen oyların dörtte üçü” ile alınmalı ancak esas sözleşmede sermayenin yüzde altmışından daha yüksek bir çoğunlukla birleşme kararının alınabileceği öngörülmüşse, bu orana uyulmalıdır¹⁰⁵. TTK m. 151/1-a’daki yeter sayı, bölünmede de TTK m. 173/2 atfıyla uygulama alanı bulabileceğinden ve TTK m. 138’in bölünmede de kıyasen uygulanacak olması sebebiyle, bahse konu tartışma tasfiyedeki anonim şirket genel kurulunun bölünen şirket sıfatıyla bölünmeye katılma kararı için de yapılabilir. Söz konusu tartışmada tasfiyedeki şirketin bölünmeye katılmasının da tasfiyeden dolayı bir dönme hâli olduğu göz önüne alındığında kanaatimizce ikinci görüşe üstünlük tanınmalıdır. Böylece TTK m. 173/2’nin yollamasıyla TTK m. 151/1-a’daki yeter sayının uygulama alanı bulacağı hâllerde, TTK m. 548’deki yeter sayının da birlikte uygulanması gerekecektir.

SONUÇ

Anonim şirketin tasfiye hâlinde olması durumunda, yeniden yapılandırma işlemlerinden yalnızca birleşmeye katılabilmesine dair özel bir düzenleme yapılmıştır. Buna göre, tasfiye hâlindeki bir şirketin, malvarlığının dağıtılmasına başlanmamışsa ve devrolunan şirket olması şartıyla, birleşmeye katılabilmesine TTK m. 138’e göre cevaz verilmektedir. Tasfiye hâlindeki anonim şirketin bölünen şirket sıfatıyla bölünme işlemine katılabilmesi ise tasfiye amacı bakımından uygundur. Ayrıca tasfiyeden açık ve dolaylı dönme hâlleri açısından yapılan değerlendirmeden de aynı sonuca varılması kaçınılmazdır. Bölünen şirketin “kısmi külli intikal” kapsamında tamamen ya da kısmen malvarlığı unsurlarını devretmesi ve tam bölünmede şirketin tasfiyesiz infisah ederek ticaret sicilinden terkin edilmesi şirketin tasfiyesi ile dolaylı bir biçimde aynı etkiyi doğurmaktadır. Ayrıca tasfiyeden dönmeyen de tasfiye amacının kapsamına dahil olduğu yönündeki görüşün varlığı ve TTK’da

¹⁰⁴ Zengin, s. 286-287.

¹⁰⁵ Zengin, s. 287.

tasfiyeden dönmenin açıkça düzenleme altına alınmış olması da tasfiyedeki şirketin bölünme işlemine katılabileceğinin bir göstergesidir. Diğer taraftan, birleşme ve bölünme işlemlerinin doğurdıkları sonuçlar ve bunları düzenleyen hükümlerdeki korunan menfaatlerin benzerliği göz önüne alındığında, birleşme işlemi için tasfiyeden dolayı bir dönme hâli olarak düzenlenen TTK m. 138 hükmünün, hakkında bu hususta herhangi bir düzenleme içermeyen bölünme işlemi için de kıyasen uygulanabileceği sonucuna varılacaktır. Tasfiyedeki bir anonim şirketin, devralan sıfatıyla -tasfiyeden dönme kararı almadan- bölünme işlemine katılabilmesi ise TTK m. 138'in kıyasen uygulanabilmesi suretiyle de mümkün değildir. Zira söz konusu hükümde, açıkça birleşmeye katılacak olan şirketin “devrolunan” şirket olması şartı aranmaktadır.

Devrolunan şirket sıfatıyla tasfiyedeki anonim şirketin bölünme işlemine katılabilmesinde TTK m. 138'in kıyasen uygulanması sonucunda, anılan hükümde aranan şartlar, yine kümülatif bir biçimde bölünme işlemi için de gerekecektir. Buna göre ilk şart olarak, malvarlığının dağıtımına başlanılmamış olması aranmaktadır. Bu şart ile, tasfiyenin bir aşaması olan sermaye paylaşımının pay sahiplerine iade edilmemesi kastedilmektedir. Malvarlığının dağıtılmasına başlanmaması şartı, alacaklılara şirket borçlarının ödenmesine ise engel değildir. Diğer bir şart olarak, bölünme işlemine katılacak olan tasfiyedeki anonim şirketin “devralan” sıfatıyla değil “devrolunan” olarak bu işleme katılması gereklidir. Ancak tasfiyeden dönen bir şirketin ise devralan şirket olarak bölünmeye katılabilmesi mümkündür. Tasfiyedeki anonim şirketin bölünme işlemine katılabilmesi açısından iflâs etmemiş ve feshine mahkemece karar verilmemiş olması da zorunludur.

Şartların varlığının ispatında, devralan şirketin merkezinin bulunduğu yerin ticaret sicili müdürlüğüne sunulan belgeler esas alınacaktır. Tasfiye hâlindeki şirketin malvarlığının pay sahipleri arasında dağıtılmasına başlanmadığına ilişkin raporun kimin tarafından sunulacağı kanunen düzenlenmemiştir. Bu hususta bir düzenleme yapılması en isabetli çözüm olmakla birlikte, mevcut durumda tasfiye memurlarının yanı sıra yönetim kurulunun da bu raporu sunabileceği kabul edilmelidir.

Tasfiyedeki anonim şirketin bölünmeye katılabilmesinde; TTK m. 173/2'nin yollamasıyla TTK m. 151/1-a'daki yeter sayının uygulama alanı bulacağı hâllerde, TTK m. 548'deki yeter sayının da göz önünde tutulması gerekecektir. Böylece bölünmeye katılabilme kararı, “sermayenin en az yüzde altmışını temsil etmesi kaydıyla toplantıda temsil edilen oyların dörtte üçü” ile alınmalı ancak esas sözleşmede sermayenin yüzde altmışından daha yüksek bir çoğunlukla bu kararın alınabileceği öngörülmüşse, bu orana uyulmalıdır.

KAYNAKÇA

- AKBİLEK, Nevzat, Türk ve Avrupa Birliği Hukukunda Anonim Şirket Birleşmelerinde Pay Sahibinin Korunması, Seçkin Yayıncılık, İstanbul, 2009.
- AL KILIÇ, Şengül, Anonim Şirketlerde Tasfiyeden Dönme, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017 (Tasfiyeden Dönme).
- AL KILIÇ, Şengül, Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Ticaret Şirketlerinin Birleşmesi, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, 2009 (Birleşme).
- ALBRECHT, Andreas C., ‘Fusionsgesetz Artikel 5’, Frank Vischer (ed), Zürcher Kommentar zum Fusionsgesetz, 2. Baskı, Schulthess Verlag, Zürich, 2012.
- ALTOPRAK, Serkan, Türk ve Alman Hukuku Karşılaştırmalı Ticaret Şirketlerinde Yapısal Değişiklikler, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018.
- AMSTUTZ, Marc / MABILLARD, Ramon, Fusionsgesetz (FusG) Kommentar, Helbing Lichtenhahn Verlag, Basel, 2008.
- ANSAY, Tuğrul, Anonim Şirketler Hukuku, 6. Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1982.
- ARSLANLI, Halil, Anonim Şirketler, IV. Kısım Anonim Şirketin Hesapları, V. Kısım Anonim Şirketin İnfisalı ve Tasfiyesi, Fakülteler Matbaası, Ankara, 1961.
- AYHAN, Rıza / ÇAĞLAR, Hayrettin / ÖZDAMAR, Mehmet, Şirketler Hukuku Genel Esaslar, 5. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2023.
- BAHTİYAR, Mehmet, Ortaklıklar Hukuku, 16. Baskı, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, 2022.
- BAŞTUĞ, İrfan, Şirketler Hukukunun Temel İlkeleri, İstiklâl Matbaası, İzmir, 1974.
- BENEDICK, Gilles, ‘Obligationenrecht Artikel 739’, Vito Roberto / Hans Rudolf Trüb (ed), CHK - Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, Personengesellschaften und Aktiengesellschaft - Vergütungsverordnung Art. 530-771 OR - VergüV, 3. Baskı, Schulthess Verlag, Zürich, 2016.
- BİÇER, Levent / HAMAMCIOĞLU, Esra, ‘Anonim Ortaklık Genel Kurul Toplantılarında Uygulanan Yetersayılar ve Bazı Değerlendirmeler’, Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 12, Sayı: 149-150, Yıl: 2017, ss. 71-134.
- BİLGİLİ, Fatih / DEMİRKAPI, Ertan, Şirketler Hukuku, 9. Baskı, Dora Basım Yayın Dağıtım, Bursa, 2013.
- Botschaft zum Bundesgesetz über Fusion, Spaltung, Umwandlung und Vermögensübertragung (BBl 2000 4337) <https://www.fedlex.admin.ch/eli/fga/2000/921/de> (Botschaft FusG).
- BÖCKLI, Peter, Schweizer Aktienrecht, 5. Baskı, Schulthess Verlag, Zürich, Genf, 2022.
- BÜCHI, Raffael, ‘Fusionsgesetz Artikel 29’, Rolf Watter / Nedim Peter Vogt / Rudolf Tschäni / Daniel Daeniker (ed), Basler Kommentar Fusionsgesetz, 2. Baskı, Helbing Lichtenhahn Verlag, Basel, 2015.

- COURVOISIER, Matthias, ‘Liquidation’, Willi Fischer / Helke Drenckhan / Michael Gwelessiani / Fabiana Theus Simoni (ed), Handbuch Schweizer Aktienrecht, Helbing Lichtenhahn Verlag, Basel, 2014.
- ÇEBİ, Hakan, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’na Göre Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2010.
- ÇOŞTAN, Hülya, Anonim Ortaklıklarda Bölünme, Turhan Kitabevi, Ankara, 2004 (Bölünme).
- ÇOŞTAN, Hülya, Yeni Türk Ticaret Kanunu’na Göre Birleşme, Bölünme ve Tür Değiştirme Kararları, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2013 (Kararlar).
- DEMİR, Koray, Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Şirketlerin Bölünmesi, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, 2017.
- DRUEY, Jean Nicolas / DRUEY JUST, Eva / GLANZMANN, Lukas, Gesellschafts- und Handelsrecht, 12. Baskı, Schulthess Verlag, Zürich, 2021.
- EDİS, Seyfullah, Medenî Hukuka Giriş ve Başlangıç Hükümleri, 6. Basım, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1997.
- ERDEM, Nuri, ‘Sona Erme ve Tasfiye’, Kemal Şenocak (ed), Şirketler Hukuku Şerhi Cilt III, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023.
- ERNI, Stephan, ‘Fusionsgesetz Artikel 5’, Rolf Watter / Nedim Peter Vogt / Rudolf Tschäni / Daniel Daeniker (ed), Basler Kommentar Fusionsgesetz, 2. Baskı, Helbing Lichtenhahn Verlag, Basel, 2015.
- FORSTMOSER, Peter / MEIER-HAYOZ, Arthur / NOBEL, Peter, Schweizerisches Aktienrecht, Stämpfli Verlag, Bern, 1996.
- FREY, Martin, ‘Fusionsgesetz Artikel 5’, Baker & McKenzie (ed), Stämpfli Handkommentar, Fusionsgesetz sowie die einschlägigen Bestimmungen des IPRG und des Steuerrechts, 2. Baskı, Stämpfli Verlag, Bern, 2015.
- GÖKTÜRK, Kürşat, ‘Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Şirketlerinin Birleşme Süreci ve Bazı Sorunlar’, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 17, Sayı: 1-2, Yıl: 2013, ss. 631-662.
- HANSELMANN, Petra, ‘Fusionsgesetz Artikel 29’, Baker & McKenzie (ed), Stämpfli Handkommentar, Fusionsgesetz sowie die einschlägigen Bestimmungen des IPRG und des Steuerrechts, 2. Baskı, Stämpfli Verlag, Bern, 2015.
- HELVACI, Mehmet / SULU, Muhammed, ‘Tasfiye Hâlindeki Ticaret Şirketlerinin Birleşmesi’, Mehmet Bahtiyar / Mete Tevetoğlu / Betül Aktaş / Hakan Tokbaş (ed), 1. Ticaret Hukuku Kongresi 2021 (Tebliğler), Aristo Yayınevi, İstanbul, 2021, ss. 348-368.
- HELVACI, Mehmet / UZEL Necdet, ‘Birleşme (Şirketler Hukuku)’, Arslan Kaya / Baki İlkay Engin / Ali Paslı / Şehriban İpek Aşıkoğlu / Elif Oğuz (ed), Türk Hukukunun Avrupa Birliği Hukukuna Uyumlu Özel Hukuk -Acquis Communautaire’in Alınması- Açıklamalar, Değerlendirmeler, Öneriler, İstanbul Üniversitesi Yayınevi, İstanbul, 2020, ss. 216-228 (Birleşme).

- HELVACI, Mehmet / UZEL, Necdet, 'Bölünme', Arslan Kaya / Baki İlkay Engin / Ali Paslı / Şehriban İpek Aşıkoğlu / Elif Oğuz (ed), Türk Hukukunun Avrupa Birliği Hukukuna Uyumu Özel Hukuk -Acquis Communautaire'in Alınması- Açıklamalar, Değerlendirmeler, Öneriler, İstanbul Üniversitesi Yayınevi, İstanbul, 2020, ss. 228-239 (Bölünme).
- HİRŞ, Ernst, Ticaret Hukuku Dersleri, 3. Baskı, Hak Kitabevi, İstanbul, 1948.
- İMREGÜN, Oğuz, Anonim Ortaklıklar, 4. Baskı, Yasa Yayıncılık, İstanbul, 1989.
- İPEKEL KAYALI, Fena, Türk Ticaret Kanunu'na Göre Birleşmeler, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2014 (Birleşme).
- İPEKEL KAYALI, Fena, Türk Ticaret Kanununa Göre Sermaye Ortaklıklarının Bölünmesi, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020 (Bölünme).
- JUNG, Peter / KUNZ, Peter V. / BÄRTSCHI, Harald, Gesellschaftsrecht, 3. Baskı, Schulthess Verlag, Zürich, 2021.
- KADEROĞLU, Murat, Anonim Şirketlerin İnfisahı (Dağılması), On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017.
- KARAHAN Sami, Anonim Şirketlerde Tasfiye, Mimoza Yayınları, Konya, 1998.
- KARAMAN COŞGUN, Özlem, Anonim Şirketin Tasfiyesi, Adalet Yayınevi, Ankara, 2015.
- KARAYALÇIN, Yaşar, Ticaret Hukuku II. Şirketler Hukuku, 2. Baskı, Sevinç Matbaası, Ankara, 1973.
- KENDİGELEN, Abuzer / KIRCA, İsmail, Şirketler Hukuku Cilt I, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021.
- KENDİGELEN, Abuzer, Yeni Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, 3. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2016.
- KERVANKIRAN, Emrullah, Anonim Şirketlerin Tasfiyesi, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022.
- KIRCA, İsmail, '6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Şirketlerinin Ehliyeti ve Birleşmesi', Bankacılar Dergisi, Cilt: 22, Sayı: 79, Yıl: 2011, ss. 71-79.
- KUSTER, Matthias, 'Obligationenrecht Artikel 739', Jolanta Kren Kostkiewicz / Stephan Wolf / Marc Amstutz / Roland Fankhauser (ed), Orell Füssli Kommentar (Navigator.ch), Kommentar zum Schweizerischen Obligationenrecht, 4. Baskı, Orell Füssli Verlag, Zürich, 2023.
- MOROĞLU Erdoğan / KENDİGELEN Abuzer, İçtihatlı-Notlu Türk Ticaret Kanunu ve İlgili Mevzuat, 10. baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2014.
- MOROĞLU, Erdoğan, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Değerlendirme ve Öneriler, 8. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2016.
- PFEIFER, Michael / DOBRÝ OESCH Karolina, 'Fusionsgesetz Artikel 29', Frank Vischer (ed), Zürcher Kommentar zum Fusionsgesetz, 2. Baskı, Schulthess Verlag, Zürich, 2012.

- PINAR, Hamdi, ‘Anonim Şirketlerde Sona Erme ve Tasfiye’, Sami Karahan (ed), Şirketler Hukuku, 2. Baskı, Mimoza Yayınları, Konya, 2013.
- POROY Reha / TEKİNALP Ünal / ÇAMOĞLU Ersin, Ortaklıklar Hukuku II, 14. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2019.
- POROY Reha / TEKİNALP Ünal / ÇAMOĞLU Ersin, Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, 12. Baskı, Vedat Kitapçılık; İstanbul, 2010.
- PULAŞLI, Hasan, Şirketler Hukuku Şerhi, 4. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2022.
- RIEK, Rainer, ‘Gewinnoptimierung und Liquidation bei der AG Zulässige Massnahmen während der Liquidation’, Der Schweizer Treuhänder, Sayı: 10, Yıl: 2004, ss. 855-858.
- SARIKAYA, Sinan, Şirket Birleşmelerinde Ortakların Dava Yoluyla Korunması, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2019.
- SCHENKER, Urs, ‘Die Fusion’, Aktuelle Juristische Praxis, Sayı: 7, Yıl: 2004, ss. 772-789.
- SENGİR, Turgut, ‘Anonim Ortaklıklarda Tasfiye İşlemlerinin Kapsamı’, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Cilt: 4, Sayı: 4, Yıl: 1968, ss. 699-702.
- SEROZAN, Rona, Hukukta Yöntem-Mantık, 2. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2017.
- STÄUBLI, Christoph, ‘Obligationenrecht Artikel 739’, Heinrich Honsell / Nedim Peter Vogt / Rolf Watter (ed), Basler Kommentar Obligationenrecht II, 5. Baskı, Helbing Lichtenhahn Verlag, Basel, 2016.
- STOFFEL, Walter, ‘Auflösung und Liquidation’, Peter Nobel / Christoph Müller (ed), Berner Kommentar, Das Aktienrecht, Kommentar der ersten Stunde, Stämpfli Verlag, Bern, 2023.
- SUSUZ, Kağan, ‘Tasfiye Hâlindeki Bir Şirketin Birleşmeye Katılması’, Kemal Şenocak (ed), Şirketler Hukuku Şerhi Cilt I, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023.
- ŞENER, Oruç Hami, Anonim Ortaklıkta Ek Tasfiye (İhya), Adalet Yayınevi, Ankara, 2015 (Ek Tasfiye).
- ŞENER, Oruç Hami, Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku Ders Kitabı, 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022 (Ortaklıklar).
- TBMM Yasama Dönemi: 23, Yasama Yılı: 2, Sıra Sayısı: 96, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/324) (TTK Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu).
- TEKİL, Müge (Çeviren), ‘Genel Kurulun Anonim Ortaklığı Fesih Kararını Geri Alması, İsviçre Federal Mahkemesinin 18 Haziran 1997 Tarihli Yeni İçtihadı’, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt: 56, Sayı: 1-4, Yıl: 1998, ss. 319-327.
- TEKİNALP, Ünal, Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, 5. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2020.

- TRIEBOLD, Oliver, ‘Fusionsgesetz Artikel 5’, Marc Amstutz / Vito Roberto / Hans Rudolf Trüeb (ed), CHK - Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, Wirtschaftsrechtliche Nebenerlasse: FusG, UWG, PauRG und KKG, 3. Baskı, Schulthess Verlag, Zürich, 2016.
- TURAN, Nurcan / BİLGEL, Sabiha Buket, ‘Ticaret Sicili Uygulamaları Açısından Tasfiye Hâlindeki veya Sermaye Kaybı Olan Şirketin Birleşme İşlemine Katılımı’, Regesta Ticaret Hukuku Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 1, Yıl: 2012, ss. 81-87.
- TURANLI, Hüsnü, Yeni Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Şirketlerinin Birleşmesi, Orion Kitabevi, İzmir, 2014.
- Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Toplantıları I-II-III, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara, 2008.
- UZEL, Necdet, ‘Birleşme, Bölünme, Tür Değiştirme ve Malvarlığı Devri Hakkında Federal Kanun’, Aynur Yongalık / Murat Gürel / İbrahim Bektaş (ed), Prof. Dr. Hikmet Sami Türk’e Armağan, Turhan Kitabevi, Ankara, 2017, ss. 717-811.
- ÜÇİŞİK, Güzin / ÇELİK, Aydın, Anonim Ortaklıklar Hukuku, II. Cilt, Adalet Yayınevi, Ankara, 2022.
- VOGEL, Alexander / CHRISTOPH, Heiz / BEHNISCH Urs R. / SIEBER Andrea / OPEL Andrea, Orell Füssli Kommentar (Navigator.ch) FusG, 3. Baskı, Orell Füssli Verlag, Zürich, 2017.
- VON DER CRONE, Hans Caspar / GERSBACH, Andreas / KESSLER Franz J. / VON DER CRONE Brigitte / INGBER Karin, Das Fusionsgesetz, 2. Baskı, Schulthess Verlag, Zürich, 2017.
- VON DER CRONE, Hans Caspar, Aktienrecht, 2. Baskı, Stämpfli Verlag, Bern, 2020.
- VON STEIGER, Fritz, İsviçrede Anonim Şirketler Hukuku, (çev. T. Çağa), 3. Baskı, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1968.
- YILDIRIM, Ali Haydar, “Anonim Ortaklık Tasfiye Memurlarının Temsil Yetkisini Kullanmaları”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 9, Özel Sayı: Prof. Dr. Ünal Narmanlıoğlu’na Armağan, Yıl: 2007, ss. 931-956.
- YILDIZ, Burçak, ‘TTK Tasarısı’nda Şirketlerin Ehliyeti ve Bu Bağlamda TTK m. 137 Hükmündeki “Ultra Vires” Sınırlamasının Yerindeliğinin Değerlendirilmesi’, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 55, Sayı: 1, Yıl: 2006, ss. 321-353.
- YILDIZ, Şükrü, ‘6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun 548. Maddesine Göre Tasfiyeden Dönme’, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 30, Yıl: 2016, ss. 131-148.
- ZENGİN, İbrahim Çağrı, Türk Ticaret Kanunu’na Göre Anonim Ortaklık Genel Kurulunda Yeter Sayılar, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020.